

Budsjettnemnda for jordbruket
13.04.2012

Utredning nr. 2

REFERANSEBRUKSBEREGNINGER 2012
Beregninger basert på driftsgranskingene

INNHold	Side
1 INNLEDNING	5
2 ÅRETS REFERANSEBRUKSBEREGNINGER	6
3 PRINSIPPER FOR REFERANSEBRUKSBEREGNINGER BASERT PÅ DRIFTSGRANSKINGENE	8
3.1 Bygd på driftsgranskingene	8
3.2 Tilskuddsberegning	8
3.3 Registrert arbeid og kapital	8
3.4 Nærmere om avskrivningsprinsippets betydning	9
3.5 Nærmere om investeringstidspunktets betydning	9
3.6 Gjeldsandeler	11
3.7 Leid arbeid / arbeidsgiveravgift	11
4 FRA DRIFTSGRANSKINGSBRUK TIL REFERANSEBRUK	12
4.1 Generelt	12
4.2 Arbeidsforbruk	12
4.3 Normalisering av avlingsnivået for korn og potet	12
4.4 Avlingsnivået for øvrige vekster	13
4.5 Verdiendring på buskap og varelager	14
5 VOLUMFRAMREGNING PÅ REFERANSEBRUKENE	15
5.1 Beregningsmetode og forutsetninger	15
5.2 Skift i volumutviklingen	16
5.3 Resultat av volumframregningen på referansebrukene	16
6 PRISER PÅ ENKELTE POSTER PÅ REFERANSEBRUKENE	19
6.1 Korn	19
6.2 Poteter	19
6.3 Melkeprisen	19

6.4	Kjøtt	20
6.5	Ull	20
6.6	Annet	20
7	TILSKUDD	21
7.1	Pristilskudd	21
7.1.1	Grunntilskudd	21
7.1.2	Distriktstilskudd melk	21
7.1.3	Distriktstilskudd kjøtt og egg	22
7.2	Driftstilskudd per foretak	22
7.3	Tilskudd til husdyr	24
7.4	Refusjon av avløserutgifter ved ferie og fritid	26
7.5	Refusjon av avløserutgifter ved sykdom m.v.	26
7.6	Areal - og kulturlandskapstilskudd	27
7.7	Tilskudd til dyr på beite	30
7.8	Bunnfradrag	30
8	FRAMREGNINGSGRUNNLAG	31
8.1	Oversikt	31
8.2	Årgangsindekser	34
8.3	Leid arbeid	34
8.4	Tilskudd	34
9	BEREGNINGSGRUNDLAG	35
9.1	Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	35
9.2	Økologisk melkeproduksjon	50
9.3	Samdrifter i melkeproduksjon	51
9.4	Sammenligning av resultatene i referansebrukssystemet med resultatene fra normaliserte regnskaper	54

1 INNLEDNING

Referansebruksberegningene er beregninger på bruksnivå for ulike produksjoner, bruksstørrelser og områder. Hensikten med beregningene er blant annet å vise inntektsutviklingen og å beregne virkninger av endringer som følge av jordbruksoppgjørene. Referansebruksberegningene er en del av grunnlagsmaterialet til jordbruksforhandlingene.

Fra og med 2001 bygger beregningene på driftsgranskingene med registrerte tall. Materialet er først gruppert etter produksjoner. Deretter er det oppdelt etter distrikt og struktur. Referansebrukene er ikke direkte sammenlignbare med referansebruksberegninger gjort tidligere enn 2001. Sammenligning mellom referansebruksberegninger med ulikt utgivelsesår må også frarådes, først og fremst fordi det er utskifting av deltakerbruk bak referansebruk og dernest fordi det enkelte år er endret på utvalgsriteriene og nummerering for noen referansebruk.

Om bakgrunnen for omleggingen fra 2001 siterer vi fra St.meld.nr. 19 (1999-2000) «Om norsk landbruk og matproduksjon» der det står følgende:

«Referansebrukssystemet erstattet etter St.prp. nr. 8 (1992-93) det tidligere modellbrukssystemet. Referansebrukene gir grunnlag for å vurdere effektene av virkemiddelbruken innenfor jordbruket for ulike bruksgrupper, distrikter og produksjoner. Til tross for de forenklingene dette medførte, benyttes det i dag betydelige ressurser på å omarbeide deler av og supplere driftsgranskingsmaterialet. Det er også betydelig usikkerhet knyttet til normeringen av arbeid og kapital som skjer ved utarbeidelsen av referansebrukene i dag. For å forenkle systemet ytterligere og i større grad å analysere forskjeller i inntektene innenfor og mellom produksjoner og regioner, foreslås det at man nytter grupper av bruk i driftsgranskingsmaterialet mest mulig direkte uten normering av arbeid og kapital. En viktig forbedring med en slik omlegging vil være at man sikrer et større datatilfang bak tallmaterialet.»

Det er etter dette nyttet grupper av bruk i driftsgranskingsmaterialet mest mulig direkte, uten normering av arbeid eller kapital.

Det er grunn til å understreke at referansebrukene ikke representerer hele jordbruket. Mange jordbruksbedrifter kan ha en produksjon som er dekket av referansebruksberegningene, men de vil likevel ikke kjenne seg igjen i referansebruksberegningene fordi en selv for eksempel har et annet produksjonsomfang, et annet investeringsomfang eller et annet investeringsår enn det gjennomsnittet et referansebruk viser.

I eggproduksjon var det frist til 2012 for å tilpasse seg til krav om frittgående høner eller miljøinnredninger. Budsjettnemnda har i årets beregninger satt som vilkår at alle driftsgranskingsbrukene bak referansebruk 6 med egg skal ha innredninger i basisåret (regnskapsåret) 2010 som var tilpasset og er godkjent etter de nye reglene.

Budsjettnemnda gjorde i fjor nærmere vurderinger av situasjonen for store melkeproduksjonsbruk som har investert i nyere tid. Referansebrukene 12, 13 og 14 ble gitt nye utvalgsriterier. Dette førte til at både referansebruk 13 og 14 fikk økt årskuttall i forhold til tidligere års beregninger. Samdrifter ble tatt inn som et nytt referansebruk 28.

Årets referansebruk er beskrevet i kapittel 2.

2 ÅRETS REFERANSEBRUKSBEREGNINGER

Beregningene omfatter 28 referansebruk presentert i de to tabellene 1 og 2 nedenfor.

I eggproduksjon var det frist til 2012 for å tilpasse seg til krav om frittgående høner eller miljøinnredninger. En del produsenter avvirket i stedet for å bygge om, mens mange av dem som har bygd om, er over på løsninger nær konsesjonsgrensen. På referansebruk nr. 6 med egg har i år alle de 13 deltakerbrukene innredninger tilpasset de nye reglene. Alle disse brukene har over 7000 høner. Gjennomsnittlig hønetaill på referansebruk 6 er økt med nær 1600 høner sammenlignet med fjorårets beregninger.

I fjor ble det tatt inn ett nytt referansebruk, referansebruk 28 «Samdrift melkeproduksjon». Dette referansebruket er gruppen av de rene melkesamdriftene i driftsgranskingsmaterialet. I 2007 ble det tatt inn et kapittel med noen resultater fra en analyse av driftsøkonomien i samdrifter i norsk melkeproduksjon som i sin helhet bygget på NILF-notat 2007-3 «Samdrifter i melkeproduksjon 2005». Selv om det nå er tatt inn et eget referansebruk med melkesamdriftene, er det nevnte kapitlet beholdt og oppdatert med resultater fra «Driftsgranskingar i jord- og skogbruk. Rekneskapsresultat 2010», NILF 2011.

Det ble i fjor også gjort endringer i utvalgsriteriene for referansebrukene 12-14. Referansebruk nr. 12 og nr. 13 består nå henholdsvis av de 1/3 minste og de 1/3 største melkebrukene i driftsgranskingsmaterialet. Referansebruk nr. 14 består nå av de 25 største melkebrukene i driftsgranskingsmaterialet.

I fjorårets utredning ble det tatt inn et nytt kapittel 3.4 som går nærmere inn på ulike kapitalgodgjøringsprinsipper.

Det ble videre tatt inn to nye kapitler i fjor etter ønsker om et bredere materiale for å vurdere økonomien i melkeproduksjonen. Disse kapitlene er tatt ut igjen i årets utredning.

I 2007 ble det tatt inn to nye referansebruk, referansebruk 10 «Fjørfekjøtt og planteprodukter» og referansebruk 11 «Økologisk melk og storfeslakt». Kapitlet med en kort beskrivelse av gruppen av Debio-godkjente bruk med økologisk melkeproduksjon, er likevel beholdt.

Budsjettnemnda har valgt en gruppering i referansebruk med hovedinndeling etter produksjoner (tabell 1) og en videre inndeling etter geografi, struktur og driftsmåte av de tre driftsformene som har flest deltakerbruk i driftsgranskingene (tabell 2).

Referansebruksinndelingen og rekkefølgen på referansebrukene er uendret i forhold til fjorårets beregninger.

Tabell 1. Oversikt over referansebrukene. Produksjoner

Ref.brak nr.	Produksjon og omfang	Område	Antall bruk i 2010
1	Melk og storfeslakt. 22 årskyr	Landet	302
2	Korn. 341 dekar korn	Landet	93
3	Sau. 140 vinterføra sauer	Landet	97
4	Melkeproduksjon geit. 101 årsgeiter	Landet	22
5	Svin og korn. 44 avlssvin + 354 dekar korn	Landet	37
6	Egg og planteprodukter. 7188 høner + 209 dekar korn	Landet	13
7	Poteter og korn. 113 dekar poteter + 423 dekar korn	Landet	14
8	Storfeslakt/ammeku. 28 ammekyr	Landet	37
9	Frukt og bær. 48 dekar frukt og bær	Landet	25
10	Fjørfekjøtt og planteprodukter. 82 221 fjørfe-slakt	Landet	15

Tabell 2. Oversikt over referansebrukene. Region, struktur og driftsmåte

Ref.bruk nr.	Produksjon og omfang	Område	Antall bruk i 2010
11	Økologisk melk og storfeslakt. 23 årskyr	Landet	26
12	Melk (de 1/3 minste brukene). 12 årskyr	Landet	101
13	Melk (de 1/3 største brukene). 33 årskyr	Landet	101
14	Melk (de 25 største brukene). 48 årskyr	Landet	25
15	Melk og storfeslakt. 24 årskyr	Østlandets flatbygder	28
16	Melk og storfeslakt. 19 årskyr	Østlandets andre bygder	46
17	Melk og storfeslakt. 31 årskyr	Agder og Rogaland, Jæren	16
18	Melk og storfeslakt. 19 årskyr	Agder og Rog. andre bygder	29
19	Melk og storfeslakt. 21 årskyr	Vestlandet	61
20	Melk og storfeslakt. 23 årskyr	Trøndelag	63
21	Melk og storfeslakt. 20 årskyr	Nord-Norge	59
22	Korn. <400 dekar korn (231 dekar korn)	Østlandet	56
23	Korn. >400 dekar korn (670 dekar korn)	Østlandet	22
24	Korn og korn/svin. 311 daa + 22 avlssvin	Trøndelag	28
25	Sau. 125 vinterføra sauer	Vestlandet	25
26	Sau. 166 vinterføra sauer	Nord-Norge	19
27	Sau (de 25 største brukene). 230 v.f.sauer	Landet	25
28	Samdrift melkeproduksjon. 42 årskyr	Landet	34

Årets beregninger er basert på regnskapsmateriale fra 2010. Basisåret i beregningene er 2010, og disse tallene er som regel regnet fram til 2011 etter registrert prisutvikling i totalkalkylen for tilsvarende poster. Framregningen til 2012 er tilsvarende basert på budsjetterte priser i totalkalkylen. Alle mengder er holdt konstante i framregningsperioden og uttrykker dermed utviklingen for produsenter med uendret produksjonsomfang i framregningsperioden. Framregning er også gjort for å ha et oppdatert grunnlag for å beregne utslag når volumframregninger fra regnskapsåret 2010 er inkludert.

For å få flere viktige produksjoner representert, har en akseptert at enkelte referansebruk tas med selv om de bygger på relativt få driftsgranskingsbruk.

Ved inndelingen er det lagt mest vekt på produksjoner (tabell 1). Det kan være vanskelig å skille mellom effekter som skyldes geografi, effekter som skyldes struktur og effekter som skyldes driftsmåte (økologisk melk) når driftsgranskingsbrukene deles videre inn etter geografi, i størrelsesgrupper og etter driftsmåte. Samtidig er det slik at utslagene av tiltak på ulike driftsstørrelser er den effekten som forhandlingspartene selv enklest kan regne på ved hjelp av kalkyler. Ut fra dette er geografi prioritert framfor struktur ved den videre inndelingen av produksjoner (tabell 2).

Ut over de produksjonene som er nevnt i tabellene ovenfor, kan referansebrukene ha tilleggsproduksjoner med et relativt mindre omfang. Slike tilleggsproduksjoner kan iblant være en del av forklaringen på utslaget som framkommer på resultatmålet.

Et vedlegg med detaljerte beregninger for de enkelte referansebruk er ikke lagt ved i denne utredningen, men er å finne på internettadressen:

http://www.nilf.no/budsjettnemnda_for_jordbruket/grunnlagsmateriale_til_jordbruksforhandlingene_1

3 PRINSIPPER FOR REFERANSEBRUKSBEREGNINGER BASERT PÅ DRIFTSGRANSKINGENE

3.1 Bygd på driftsgranskingene

Hovedformålet med driftsgranskingene er å presentere årlige resultater og den mer langsiktige utviklingen for økonomien på gardsbruk der inntekten fra jordbruket har et vesentlig omfang. Undersøkelsen er gjort med grunnlag i skatteregnskap og tilleggsopplysninger om areal, avlinger og arbeidsinnsats. Skatteregnskapene er innhentet fra om lag 900 jordbruksbedrifter som er spredt rundt i hele landet. Skatteregnskapene blir omarbeidet til driftsregnskap. Det er data fra driftsregnskapene som går inn i driftsgranskingene. Driftsgranskingene omfatter i hovedsak familiebruk med en arbeidsinnsats på ett årsverk eller mer.

Budsjettnemnda har lagt vekt på å benytte driftsgranskingsresultatene direkte så langt som mulig, men har likevel funnet det hensiktsmessig å jevne ut tilfeldige avlingsvariasjoner (normalisere) for kornavlinger og potetavlinger når arealet har et visst omfang (se avsnitt 4.3).

3.2 Tilskuddsberegning

Når vi regner gjennomsnittlige tilskudd for grupper av bruk i driftsgranskingene, vil ingen av typebrukene som inngår, faktisk ha hatt disse gjennomsnittstilskuddene.

For framregningen er hvert referansebruk plassert til bestemte soner, og regnet fram med *satsendringene* som gjelder for den valgte geografiske soneplasseringen. Framregningen av tilskuddene i selve referansebruksberegningene baseres så på den samme absolutte endringen.

Framregningen av tilskuddene må reflektere de regnskapsresultatene en vil forvente å få i de to framregningsårene.

3.3 Registrert arbeid og kapital

Driftsgranskingene viser registrerte størrelser for arbeid og kapital. Kapitalgodtgjøringen i driftsgranskingene er annerledes enn i totalkalkylen.

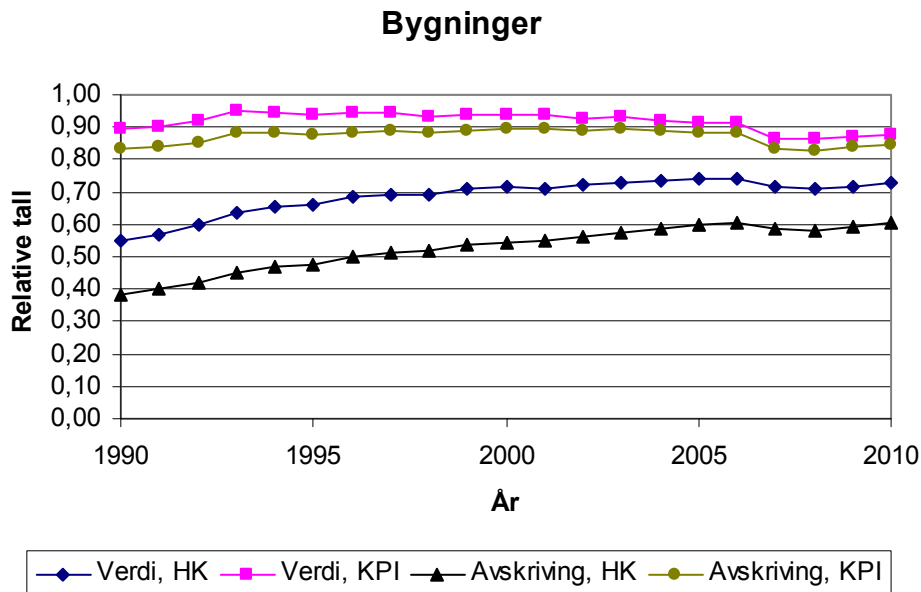
I driftsgranskingene er kapitalen verdsatt og avskrivningene kalkulert ut fra prinsippet om historisk kostnad. Dette samsvarer med hovedprinsippet i norsk regnskapslovgivning og praksis, og brukes også i skatteregnskap og finansregnskap. Kostnaden på anskaffelsestidspunktet aktiveres i driftsregnskapet med registrerte nominelle kroner og utgjør avskrivningsgrunnlaget. Det betyr at balansen ikke justeres for endringene som ellers skjer i pengeverdiene over tid. Spesielt i perioder med høy inflasjon, og spesielt for eiendeler med lang levetid, vil en med historisk kost få relativt lave verdifastsettelse i balansen. I driftsgranskingene brukes det lineær avskrivning over den enkelte eiendels forventede levetid.

Totalkalkylen for jordbruket er basert på en prisnivåjustert modell for verdsetting av kapital. Kapitalslitet (avskrivningene) blir da beregnet etter saldoprinsippet og med prisjustering i henhold til konsumprisindeksen.

Avskrivningene i referansebruksberegningene må forventes å bli lavere enn om en la samme prinsipp som i totalkalkylen til grunn. Rentekostnaden i referansebruksberegningene må forventes å bli høyere enn om en la samme prinsipp som i totalkalkylen til grunn.

3.4 Nærmere om avskrivningsprinsippets betydning

I figuren nedenfor er illustrert betydningen av tre vanlige verdsettingsprinsipper.

Figur 1 Avskrivninger og bokført verdi for bygninger etter historisk kost (HK) og KPI-justering sammenlignet med gjenanskaffelsesverdi

Det er forutsatt jevne investeringer. Gjenanskaffelsesverdi som er nasjonalregnskapets prinsipp er satt til 1,00. I Totalkalkylen prisnivåjusteres kapitalen med prisutviklingen (konsumprisindeksen). Det gir for bygninger verdier og avskrivninger på omtrent 90 prosent av det en ville fått med gjenanskaffelsesprinsippet. I skatteregnskap, driftsgranskingene og på referansebrukene verdsettes eiendeler til historiske kostnad. For bygninger som har lang levetid betyr historisk kost at regnskapsverdiene bare blir 60-70 prosent av gjenanskaffelsesverdien, mens avskrivningene kan bli halvparten av de to andre prinsippene. Utslagene blir forsterket om investeringene ikke er jevne, men gjennomgående er av eldre dato.

Valg av avskrivningsprinsipp har også betydning for hvordan kapitalen godtgjøres. På referansebrukene (som i skatteregnskapet) regner en med nominelle rentekostnader. I Totalkalkylen, der en prisnivåjusterer kapitalen hvert år, er det realrenten på lånt kapital som kostnadsføres. Når kapitalslitet er regnet i årets pengeverdi, oppstår det en prisstigningseffekt på den lånte delen av kapitalen. Denne «effekt av finansiering» inntektsføres for å finne realrenten.

3.5 Nærmere om investeringstidspunktets betydning

Når investeringen ikke er jevne, det er prisstigning og avskrivningene beregnes etter historisk investeringskostnad, har investeringstidspunktet stor betydning for tolkningen av regnskapsmessig resultat. Når det brukes lineære avskrivninger, som i Driftsgranskingene og Referansebrukene, kostnadsføres det samme beløpet hvert år i avskrivningsperioden. For bygninger avskrives investeringene med like beløp årlig i 30 år. På grunn av prisstigning vil referansebruk med stor forskjell i gjennomsnittlig investeringstidspunkt, kunne gi relativt store forskjeller i regnskapsførte avskrivninger for den samme bygningen. Denne forskjellen vil være større dersom avskrivninger føres etter saldogprinsippet.

Dette kan illustreres med et eksempel. En jordbruksbedrift bygger en driftsbygning med inventar til 5 mill. kroner i 2000. En annen bedrift bygger eksakt samme bygning ti år senere. I følge prisindeksen vil byggekostnaden ha økt med 47,7 prosent. Regnskapsført avskrivning (kostnad) i 2010 vil være nesten 80.000 kroner høyere for foretaket med den nyeste, men identiske, driftsbygningen hvis det føres lineær avskrivning. Dersom avskrivningen gjøres etter saldoprinsippet, og veid gjennomsnittlig avskrivingssats for bygning og inventar er 6 prosent, blir forskjellen om lag 145.000 kroner.

Tabell 3. Illustrasjon av forskjell i regnskapsført avskrivning i 2010 for to identiske bygninger, bygd i henholdsvis 2000 og 2010. Kroner per foretak

	Bygd i 2000	Bygd i 2010	Differanse
Lineær avskrivning i 2010	166 700	246 200	-79 500
Saldoavskrivning i 2010	161 600	307 200	-145 600

Problemstillingen som er illustrert ovenfor, er generell for alle referansebrukene. Det betyr imidlertid mest i produksjoner der mange investeringer er gjort for forholdsvis lang tid tilbake. På referansebrukene kan dette illustreres for melkeproduksjon der materialet er stort nok til å inndele foretakene etter størrelse. Nedenfor er derfor noen melkeproduksjonsbruk med ulik størrelse sammenlignet.

Inndeling etter størrelse vil med stor sannsynlighet samtidig innebære en systematisk sortering av investeringstidspunkt. Foretak nr. 12 med 12 årskyr har trolig eldre driftsbygning enn foretak nr. 14 med 48 årskyr. For å sammenligne reelle forskjeller i enhetskostnader burde investeringstidspunktet vært likt. Det foreligger ikke data som viser gjennomsnittlig investeringstidspunkt for de ulike referansebrukene. Investeringstidspunktet har stor betydning for å vurdere kostnaden per årsku ved ulikt driftsomsfang. Ulike innslag av leasing, som gir stor skjevfordeling av regnskapsført kostnad ved kapitalutstyret over dets levetid kan også bidra til variasjon.

Samtidig er det sannsynlig at bruk med hovedinvesteringen langt tilbake i tid, vil ha noe mindre rasjonelle driftsopplegg, slik at investeringstidspunktet også har betydning for registrert arbeidsforbruk. Tabell 4 viser vesentlig større fall i antall arbeidstimer per årsku enn i regnskapsførte kostnader. Det kan derfor antas at investeringstidspunktets betydning for resultatmålet «vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk» er mindre enn om regnskapsførte avskrivninger per årsku og timer per årsku vurderes hver for seg.

Tabell 4. Regnskapsførte kostnader, arbeidsforbruk og driftsresultat for noen referansebruk med melk med forskjellig driftsomfang. Regnskapsåret 2010

	Referansebruksnummer			
	12	1	13	14
Antall årskyr	12	22	33	48
Sum avskrivninger, kroner	74 470	122 179	192 654	286 944
Sum kostnader, kroner	629 224	1 014 054	1 515 678	2 139 625
Sum arbeidstimer	2905	3513	4078	4402
Avskrivninger, kroner per årsku	6 006	5 683	5 820	5 929
Sum kostnader, kroner per årsku	50 744	47 165	45 791	44 207
Kostnader inkl. fam. arbeid og rentekrav på innsatt kapital, kroner per årsku	82 389	70 328	64 377	59 495
Sum arbeidstimer per årsku	234	163	123	91
Vederlag til arbeid og egenkapital, kroner	313 475	439 616	555 141	616 387
Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk, kroner	199 092	230 883	251 161	258 345

Flere undersøkelser viser fallende kostnader per båsplass med økende driftsomfang. Avskrivninger per årsku i tabell 4 er derfor ikke som forventet. Sannsynligvis illustrerer dette forskjeller i investeringstidspunkt mellom referansebrukene.

Kostnader inkludert verdsetting av familens arbeid til 157 kroner per time og verdsetting av innsatt kapital i jordbruket til 3 prosent rente, er også vist per årsku. Referansebruket med 12 årskyr har da en total kostnad per årsku som er 38 prosent høyere enn referansebruket med 48 årskyr.

3.6 Gjeldsandeler

Jordbrukets andel av gjeldsrenter og kår er beregnet ut fra brukets totale kostnader til gjeldsrenter og kår, etter samme forhold som jordbrukets andel av brukets totale eiendeler. I totale eiendeler inngår eiendeler knyttet til andre næringer enn jordbruk og private eiendeler. En har da regnet eiendeler som gjennomsnittet av inngående balanse og utgående balanse i regnskapsåret. Det er driftsgranskingenes registrerte tall basert på historisk kost som er lagt til grunn både for eiendeler i jordbruket og for eiendeler totalt.

3.7 Leid arbeid / arbeidsgiveravgift

I referansebruksberegningene er sosiale avgifter (arbeidsgiveravgift) en del av posten «leid arbeid». Denne posten er spesifisert under kostnader, men legges til igjen før utregning av resultatmålet «vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk». Ved vurdering av vederlaget er altså leid arbeid og arbeidsgiveravgift behandlet etter samme prinsipp som i totalkalkylen, slik at det ikke skilles mellom leid arbeid og familiens arbeid ved beregning av inntektsnivået.

4 FRA DRIFTSGRANSKINGSBRUK TIL REFERANSEBRUK

4.1 Generelt

Alle referansebrukene framkommer i utgangspunktet som uveide gjennomsnitt av de driftsgranskingsbrukene som er tatt med i det aktuelle referansebruket. Referansebruksberegningene begrenser seg til jordbruksdelen av driftsgranskningene, det vil si at andre næringer og privatøkonomi ikke er behandlet.

Driftsgranskningene har, med unntak for arbeidstimer, ikke mengdeopplysninger på kostnadssiden. Oppsplittingen er på noen områder også mindre spesifisert enn på 1990-tallet, bl.a. ved at kraftfôr er samlet på en post.

4.2 Arbeidsforbruk

Antall årsverk på hvert referansebruk er beregnet ut fra uveide gjennomsnittlige registrerte arbeidsforbruk på de driftsgranskingsbrukene som inngår. Det regnes 1845 timer i et årsverk.

4.3 Normalisering av avlingsnivået for korn og potet

Avlingsnivået for korn og poteter slår mer direkte ut på inntekten enn det avlingsnivået for fôrvekstene vanligvis gjør. Korn og poteter vil også normalt være utsatt for større avlingsvariasjon fra år til år enn grovfôrvekstene. Kornavlingene på referansebrukene er normalisert ved å regne et rent aritmetisk gjennomsnitt over de 10 siste årene. Også potetavlingen på referansebruk 7 er normalisert ved å regne et rent aritmetisk gjennomsnitt over de 10 siste årene.

Tabell 5. Beregnet normalårsavling for poteter på referansebruk 7 i 2010. Kg/daa

Ref. bruk	Område	2010
7	Landet	2 543

I tabellen under er de beregnede normalårsavlingene for korn for 2010 stilt opp. Avlingene er ikke normalisert når arealet for det enkelte kornslag er mindre enn 5 dekar, og avlingene er bare normalisert for kornslagene bygg, havre og hvete. Enkelte referansebruk som har litt mer enn 5 dekar ett eller få år i 10-årsperioden 2001-2010, er ikke normalisert.

Kornavlingene på referansebruk 11 «Økologisk melk og storfeslakt» er ikke normalisert. Dette referansebruket har delvis hatt svært lave beregnede avlingstall flere år i 10-årsperioden og i enkelte år mangler det salgsavling for kornarealer. Årsaken kan i begge tilfeller være at kornavling fra disse arealene er brukt til eget fôr. Det kan bli feil å normalisere opp eller ned solgt kornavling samtidig som referansebruket kan ha brukt en del av avlingen for å redusere kostnadene til innkjøpt fôr.

Kornavlingene på referansebruk 28 «Samdrift melkeproduksjon», som var nytt i fjor, er normalisert med gjennomsnittet av forholdstallene for de av referansebrukene nr. 1-10 med beregnet normalårsavling for det aktuelle kornslaget. Dette ble gjort også i fjorårets beregninger. Årsaken er at referansebruket ikke har lange nok egne avlingsserier.

Tabell 6. Beregnet normalårsavling per daa for korn i 2010 på de enkelte referansebruk. Kg korn med 15 prosent vann

Ref. bruk	Bygg	Havre	Hvete
	2010	2010	2010
1	336		
2	408	425	459
5	394	444	487
6	374	379	420
7	471	410	502
8	363		
10	430	373	497
13	336		
14	360		
15	327		370
19	249		
20	378		
22	402	412	444
23	444	456	474
24	372	331	
28	253		366

4.4 Avlingsnivået for øvrige vekster

For øvrige vekster benyttes de registrerte avlingstallene i driftsgranskningene direkte.

Oljevekster og frukt er vekster med stor avlingsvariasjon mellom år. Det er ikke registrert avling eller pris i driftsgranskningene, og det er dermed ikke noe grunnlag for å normalisere disse avlingene på referansebrukene.

Spesielt for referansebruk 9 der frukt utgjør en vesentlig del av produksjonsinntekten, betyr regnskapsårets avlingsnivå mye.

Avlingene på frukt i 2010 var rundt gjennomsnitt for de fleste artene. Epleavlingene lå på vel 1 tonn per dekar noe som er svært nær gjennomsnittet for siste tiåret. Dette var på samme nivå som i 2009. Pæreavlingene lå 19 prosent over gjennomsnittet, likevel en nedgang på 24 prosent fra 2009. Avlingsnivået for plommer var lavt også i 2010, og lå 5 prosent under normalavling. Likevel var det økning på 20 prosent fra 2009. Det var en stor nedgang i morellavlinger (-38 prosent). Avlingsnivået for moreller lå 15 prosent under gjennomsnittet for de siste ti årene.

Framregningen av frukt skjer på grunnlag av verdiposten for sum frukt i normaliserte regnskaper.

4.5 Verdiendring på buskap og varelager

Mengdeendringer på buskap og varelager føres i prinsippet som inntekt, men på grunn av at en holder alle mengder på referansebrukene konstant i framregningsperioden, får en ikke inn mengdeendringer i status. Eventuelle mengdeendringer i basisåret tas derfor ut som salg også i framregningsperioden med samme kvantum som i basisåret.

Det regnes ikke rente på varelager.

5 VOLUMFRAMREGNING PÅ REFERANSEBRUKENE

5.1 Beregningsmetode og forutsetninger

Siden volumet av alle faktorer låses fast i framregningsperioden, det vil si 2011 og 2012, er det gjort separate volumframregninger fra regnskapsåret 2010.

Det er beregnet trender på den historiske volumutviklingen og regnet med at den historiske utviklingen vil videreføres. En har tatt med effekten av endringer i driftsomfang/-bruksstørrelse som skjer over tid ved å regne trender på volumutvikling i inntekter, kostnader (utenom arbeidskraft og avskrivninger) og arbeidsforbruk. I inntekter inngår volumet av tilskudd. Volumtrenden for direkte tilskudd vil blant annet reflektere at brukene endrer størrelse over tid.

Det er regnet lineære trender over 8 år med vanlig minste kvadraters metode. Stigningstallet fra trendberegningen for inntekter og kostnader hver for seg vil direkte vise den trendmessige årlige volumendringen regnet i et bestemt års priser.

For å unngå at ekstreme avlingsår skal gi store endringer i beregningsresultatene fra ett år til det neste ved beregningen av planteproduksjonsinntektene for driftsformene korn og korn/svin, legges stigningskoeffisienten for avling hentet fra beregningen av normalårsavling, til grunn. Beregningen av normalårsavlingen er gjort på 12 års glidende gjennomsnitt av avling i kg per dekar for landet. Værforholdene i enkeltår sier lite om den langsiktige volumutviklingen i kornproduksjonen. Med en lengre serie begrenses utslaget av spesielt gode eller dårlige avlingsår.

For arbeidsforbruket beregnes det trend på arbeidsforbruket regnet i timer. Det økonomiske utslaget av arbeidsforbrukstrenden beregnes i forhold til nivået på vederlag til arbeid og egenkapital på det enkelte referansebruk.

I tabell 7 er det vist hvilket detaljeringsnivå (aggregeringsnivå) og hvilken prisindeks som er bruk ved omregning til volumtall i forbindelse med trendberegningene.

Tabell 7. Oversikt over detaljeringsnivå og hvilken prisindeks som er brukt ved omregning til volumtall i forbindelse med trendberegningene

	Prisindeks for omregning til volumtall
Sum inntekter planteproduksjon	
Korn, korn/svin	Stigningskoeffisient fra NILFs normalårsavlingsberegninger
Øvrige referansebruk	Korn
Sum inntekter husdyrproduksjon	
Melk/storfeslakt	Sammenveid indeks for melk og storfekjøtt inkl. grunntilsk.
Sau	Sammenveid indeks for sau- og lammekjøtt inkl. grunn-tilskudd og ull
Korn/svin	Sum gris
Korn	Sum husdyrprodukt
Tilskudd	Sum direkte tilskudd
Sum variable og faste kostnader	
Korn	Sammenv. indeks handelsgjødsel og kalk (20 %), andre kostnader ved planteproduksjon (60 %) og vedlikehold (20 %)
Korn/svin	Sammenv. indeks kraftfôr (50 %) og andre kostnader (50 %)
Øvrige referansebruk	Sum ikke-varige produksjonsmiddel

For raskere å fange opp endringer og få med flere jordbruksbedrifter i beregningsutvalget, har Budsjettnemnda (med unntaket for korn) begrenset periodelengden til 8 år. I tabellen nedenfor

er vist antallet bruk som utgjør grunnlaget for beregningene for de fire driftsformene en har gjort beregningene for.

Tabell 8. Antall bruk med i beregningene hele perioden

Driftsform	Referansebruk	2003–2010
Melk og storfeslakt	1	165
Korn	2	45
Sau	3	32
Korn/gris	5	19

Volumframregningene fra regnskapsåret 2010 er i utgangspunktet gjort for referansebruk 1 (melk), 2 (korn), 3 (sau) og 5 (korn/gris). Beregningsresultatene for disse referansebrukene er så brukt forholdsvis, etter vederlag per årsverk, for de andre referansebrukene med tilsvarende produksjon. Referansebrukene 4, 11–21 og 28 regnes forholdsvis ut fra volumframregningene for melk (nr. 1). Referansebrukene 7, 22 og 23 regnes ut fra volumframregningene for korn (nr. 2). Referansebrukene 8, 9, 25–27 regnes ut fra volumframregningene for sau (nr. 3). Referansebrukene 6, 10 og 24 regnes ut fra volumframregningene for korn/gris (nr. 5).

5.2 Skift i volumutviklingen

Det kan være et problem at den beskrevne metoden forholdsvis sent fanger opp endringer i volumutviklingen. Å regne lineær trend for en registrert volumutvikling på brukene i perioden 2003–2010 kan gi et dårlig bilde av volumutviklingen i perioden 2010–2012, dersom en får et skifte i produksjonsteknikk eller produksjonstilpasning som gir et brudd i en trend en har hatt noen år.

Det er ikke spesielle skift en har tatt hensyn til i årets beregninger.

5.3 Resultat av volumframregningen på referansebrukene

I tabellen nedenfor er resultater for volumframregningene for referansebruk 1, 2, 3 og 5 vist. Utslaget per årsverk per år er vist i kolonnen lengst til høyre.

Tabell 9. Volumendringer, i 2010-priser og 1845 timer per årsverk

	Trend (årlig endring, 2010–priser) ¹						Per årsverk	
	Plante- prod. kr/bruk	Husdyr- prod. kr/bruk	Direkte tilskudd kr/bruk	Kostnader eks. kapital kr/bruk	Arbeids- forbruk timer/bruk	Innt-kostn (eks avskr.)+tilsk. kr/bruk	Med eff. av endret arb.forbruk	
Melk og storfeslakt	1	1 100	29 700	10 900	42 700	1	-1 000	-600
Korn	2	800	-100	1 600	11 200	-9	-9 000	-19 300
Sau	3	700	2 400	13 000	12 200	2	3 900	3 100
Korn/svin	5	2 700	68 800	4 900	87 900	9	-11 500	-7 500

¹) Prinsipielt burde avskrivninger også vært tatt med i beregningen, men de er det ikke på grunn av manglende spesifikasjoner i datagrnnlaget

For melkeproduksjonsbrukene gir beregningene en nedgang på 600 kroner per årsverk, omtrent på samme nivå som ved beregningene i fjor. Både trendene for husdyrinntekter,

kostnader og direkte tilskudd øker sammenlignet med beregningene i fjor. Trenden for arbeidsforbruket øker med 1 time per bruk ved årets beregning mens det har vært nedgang på 12 til 16 timer per bruk tidligere.

For bruk med driftsformen sau øker verdien av volumendringene med 3 100 kroner per årsverk ved årets beregninger. Dette er vel 800 kroner lavere enn ved beregningene i fjor. Her øker trenden for direkte tilskudd, mens alle andre viser nedgang siden i fjor.

I kornproduksjonen er trenden for inntektene fra planteproduksjonen litt høyere enn ved beregningene i fjor. Normalårsavlingens stigningskoeffisient for 2010 gir en årlig avlingsøkning for korn i alt på 1,0 kg per dekar, ned fra 1,3 kg per dekar i fjor. Arealet på de 45 brukene som var med i hele perioden 2003-2010 var i gjennomsnitt 332 dekar mot 325 dekar ved beregningen i fjor. En har benyttet totalalkylens pris på 2,05 kroner per kg for korn i alt. Dette gir 700 kroner per bruk i årlig vekst som følge av avlingsøkning. I tillegg kommer endringen i arealet på brukene. Arealtrenden er positiv med 0,15 dekar per år. Med en normalårsavling på 399 kg per dekar og kornpris på 2,05 kroner per kg blir inntektsøkningen på 100 kroner per bruk fordi arealet øker. I alt blir trenden for inntekter i planteproduksjonen 800 kroner per bruk. Det er også nedgang i trenden for direkte tilskudd sammenlignet med fjorårets beregning. Trenden for kostnader er litt ned siden i fjor. Når man summerer alle inntekter og kostnader blir det en årlig nedgang på 9 000 kroner per bruk, som regnet per årsverk blir negativt med 19 300 kroner når man tar hensyn til reduksjonen i arbeidsforbruk.

For driftsformen korn/svin gir beregningene en nedgang på 7 500 kroner per årsverk. Tilsvarende tall i fjor var en nedgang på 5 100 kroner. Den negative volumutviklingen for korn/svin skyldes økning i kostnadene på rundt 9 700 kroner, og reduksjon i direkte tilskudd og inntekter fra planteproduksjon på henholdsvis 3 700 kroner og 1 200 kroner. Trenden for husdyrinntekter øker med 13 300 kroner.

I de to tabellene nedenfor er vist utslag av volumframregningene på vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk for de enkelte referansebruk. Tallene er regnet om i henholdsvis 2011-priser og 2012-priser.

Tabell 10. Utslag av volumframregninger fra regnskapsåret 2010 på vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk for de enkelte referansebruk. Kroner per årsverk

		2011	2012	
1	Melk og storfeslakt. 22 årskyr	Landet	0	1 500
2	Korn. 341 dekar korn	Landet	-20 400	-43 300
3	Sau. 140 vinterfôra sauer	Landet	3 600	8 300
4	Melkeproduksjon geit. 101 årsgaier	Landet	0	1 600
5	Svin og korn. 44 avlssvin + 354 dekar korn	Landet	-7 200	-14 000
6	Egg og planteprodukter. 7188 høner + 209 dekar korn	Landet	-6 500	-12 500
7	Poteter og korn. 113 dekar poteter + 423 dekar korn	Landet	-29 500	-62 600
8	Storfeslakt/ammeku. 28 ammekyr	Landet	4 000	9 300
9	Frukt og bær. 48 dekar frukt og bær	Landet	5 700	13 200
10	Fjorfekjøtt og planteprodukter. 82 221 fjorfeslakt	Landet	-9 300	-17 900

Tabell 11. Utslag av volumframregninger fra regnskapsåret 2010 på vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk for de enkelte referansebruk. Kroner per årsverk

		2011	2012	
11	Økologisk melk og storfeslakt. 23 årskyr	Landet	0	1 500
12	Melk (de $\frac{1}{3}$ minste brukene). 12 årskyr	Landet	0	1 300
13	Melk (de $\frac{1}{3}$ største brukene). 33 årskyr	Landet	0	1 600
14	Melk (de 25 største brukene). 48 årskyr	Landet	0	1 600
15	Melk og storfeslakt. 24 årskyr	Østlandets flatbygder	0	1 500
16	Melk og storfeslakt. 19 årskyr	Østlandets andre bygder	0	1 500
17	Melk og storfeslakt. 31 årskyr	Agder og Rogaland, Jæren	0	1 700
18	Melk og storfeslakt. 19 årskyr	Agder og Rog. a. bygder	0	1 300
19	Melk og storfeslakt. 21 årskyr	Vestlandet	0	1 400
20	Melk og storfeslakt. 23 årskyr	Trøndelag	0	1 400
21	Melk og storfeslakt. 20 årskyr	Nord-Norge	0	1 500
22	Korn. < 400 dekar korn (231 dekar korn)	Østlandet	-6 800	-14 500
23	Korn. > 400 dekar korn (670 dekar korn)	Østlandet	-36 500	-77 300
24	Korn og korn/svin. 311 daa korn + 22 avlssvin	Trøndelag	-7 100	-13 700
25	Sau. 125 vinterfôra sauer	Vestlandet	2 700	6 300
26	Sau. 166 vinterfôra sauer	Nord-Norge	5 000	11 700
27	Sau (de 25 største brukene). 230 v.f.sauer	Landet	5 100	11 700
28	Samdrift melkeproduksjon. 42 årskyr	Landet	0	1 800

Tabellen viser størst utslag på referansebruk 23. Beregningsresultatet for referansebruk 2 er brukt forholdsvis, etter vederlag per årsverk, for blant annet referansebruk 22 og 23. Årsaken til svakere volumframregning per årsverk for referansebruk 23 sammenlignet med 22 er at vederlaget for disse to er henholdsvis 311 400 kroner per årsverk og 58 500 kroner per årsverk.

6 PRISER PÅ ENKELTE POSTER PÅ REFERANSEBRUKENE

6.1 Korn

Registrert oppnådd pris på det enkelte referansebruk ligger til grunn.

Prisene for korn og oljefrø til modning regnes fram med de absolutte prisendringene i normaliserte regnskaper. I enkelte år blir det gjennomført pristrekk for korn på grunn av overproduksjon. Å framregne på grunnlag av totalkalkylen vil kunne gi feil inntektsutvikling på referansebrukene når kornavlingene samtidig skal normaliseres.

Korn- og oljefrøprisene i det normaliserte regnskapsåret 2010 er lik den beregnede budsjettprisen for 2011 før avtale. Denne er igjen lik avtalt basispris for kornåret 2010/2011. Eventuelle pristrekk for overproduksjon blir holdt utenfor. På samme måte blir korn- og oljefrøprisene i det normaliserte foreløpige regnskapsåret 2011 lik budsjettprisen for 2012 før avtale. For det normaliserte budsjettåret 2012 blir det i forhandlingsmaterialet brukt like korn- og oljefrøpriser som i det normaliserte foreløpige regnskapsåret 2011. I referansebrukspublikasjonen som utgis etter jordbruksoppgjøret, blir eventuelle prisendringer som er bestemt i jordbruksoppgjøret 2012, lagt inn i det normaliserte budsjettåret 2012.

6.2 Poteter

Det er brukt registrert pris for poteter i regnskapsåret på alle referansebrukene. Potetprisen er regnet fram med den absolutte prisendringen for «Sum poteter» i normaliserte regnskaper.

Det er grunn til å tro at de oppnådde prisene det enkelte år i en viss grad vil variere med totalavlingen for landet. Totalavlingen er videre et produkt av både areal og avlingsnivå. Potetprisene her i landet kan også delvis være avhengig av potethøsten i andre land i det enkelte år. Det er derfor ikke opplagt at en potetpris regnet fram på grunnlag av oppnådde priser tidligere år, vil gi en riktig normalpris for regnskapsåret. En vurdering i 2001 av ulike sammenhenger der priser, avlingsnivå og totalavlinger for poteter fra driftsgranskingene, totalkalkylens ordinære og normaliserte regnskaper ble satt opp, viste ingen entydige sammenhenger mellom priser og avlingstall eller totalproduksjon. Prisnivået i driftsgranskingene viste relativt godt samsvar med prisnivået for posten «Sum poteter» i totalkalkylens ordinære og normaliserte regnskaper.

6.3 Melkeprisen

Melkeprisen i 2010 framkommer som gjennomsnittlige registrerte priser på de driftsgranskingsbrukene som inngår i referansebruket. Prisene er uten pristilskudd, dvs. at grunntilskudd og distriktstilskudd er skilt ut. Framregningen fra 2010 blir gjort på grunnlag av totalkalkylen.

Det ble fra og med fjorårets beregninger vedtatt å korrigere for periodiseringen av etterbetalingene ved framregningen av melkeprisen i referansebruksberegningene. Periodiseringsforskjellen gjør i år at melkeprisen i Driftsgranskingene for 2010 er 4 øre per liter lavere enn i Totalkalkylen. Dette skyldes at Totalkalkylen har 23 øre i etterbetaling for året 2010 i 2010-prisen, mens Driftsgranskingene bare har 19 øre fra året 2009, utbetalt i 2010. Framregning av etterbetaling til 2011 blir 5 øre per liter for høy (28 øre for 2011 i Totalkalkylen, 23 øre fra 2010 i Driftsgranskingene). Framregningen av melkeprisen fra 2010 til 2011 korrigeres derfor ned med 1 øre per liter i forhold til utviklingen i Totalkalkylen. På

tilsvarende måte er framregningen av melkeprisen fra 2011 til 2012 korrigert opp med 15 øre per liter.

6.4 Kjøtt

For kjøtt regner en med de samme endringer i prisene i absolutte tall som beregnet i total kalkylen. Prisene i driftsgranskingene er eksklusive grunntilskudd og distriktstilskudd.

Livdyrprisene regnes fram med samme prosentvise endring som i kjøttprisen for vedkommende dyreslag (voksne dyr).

6.5 Ull

En regner med samme endringer i ullprisen på referansebrukene som i total kalkylen.

6.6 Annet

En bruker et anslag for konsumprisindeksen. På samme måte som i total kalkylen anslår en at prisene vil øke med 1,24 prosent fra 2010 til 2011 og med 1,25 prosent fra 2011 til 2012. I relative tall blir dette:

$$2010 = 100,0 \quad 2011 = 101,2 \quad 2012 = 102,5$$

7 TILSKUDD

Alle utbetalte produksjonstilskudd, pristilskudd og refusjonsbeløp inngår med faktisk registrerte regnskapstall på referansebrukene i basisåret. Utviklingen i vedtatte eller eventuelt utbetalte tilskudds- og refusjonssatser blir brukt for å regne fram de tilsvarende ordningene på referansebrukene til framregningsårene. Nedenfor er det tatt med en kort kommentar og satser for de viktigste av ordningene som inngår i referansebruksberegningene.

7.1 Pristilskudd

7.1.1 Grunntilskudd

I beregningene har en lagt til grunn de vedtatte satsendringene for grunntilskudd kjøtt. De vedtatte gjennomsnittlige satsene er vist i tabellen nedenfor. For geitemelk utbetales vedtatte satser vist i tabellen.

Tabell 12. Satser for grunntilskudd melk og kjøtt. Øre per liter og øre per kg

	2010	2011	2012
Geitemelk	311,00	311,00	311,00
Sauerkjøtt	381,00	381,00	381,00
Geitekjøtt	515,00	515,00	515,00

7.1.2 Distriktstilskudd melk

Distriktstilskudd for melk varierer med referansebrukenes geografiske plassering. Satsene er som vist i tabellen nedenfor.

Tabell 13. Satser for distriktstilskudd. Øre per liter

Sone	2010	2011	2012
A ¹	0	0	0
B	11	11	11
C	28	28	28
D	39	39	39
E	49	49	49
F	62	62	62
G	87	87	87
H	108	108	108
I	166	166	166
J	175	175	175

1) Omfatter landet utenom sonene B-J

7.1.3 Distriktstilskudd kjøtt og egg

Satsene er vist i tabellene nedenfor.

Tabell 14. Satser for distriktstilskudd kjøtt av storfe og geit. Øre per kg

Sone	2010	2011	2012
1	0	0	0
2	455	455	455
3	705	705	705
4	1 100	1 100	1 100
5	1 160	1 160	1 160

Tabell 15. Satser for distriktstilskudd kjøtt av sau. Øre per kg

Sone	2010	2011	2012
1	0	0	0
2	455	455	455
3	705	705	705
4	1 300	1 300	1 300
5	1 350	1 350	1 350

Tabell 16. Satser for distriktstilskudd kjøtt av gris. Øre per kg

Sone	2010	2011	2012
1	0	0	0
2	0	0	0
3	0	0	0
4	540	510	510
5	540	540	540
Vestlandet og Agder-fylkene ¹	110	110	110

1) Hordaland, Sogn og Fjordane, Møre og Romsdal, Aust-Agder og Vest-Agder

Det blir dessuten gitt distriktstilskudd for egg i Nord-Norge, Trøndelag og på Vestlandet med unntak av Rogaland. Ved jordbruksoppkjørene i 2009 og 2010 ble satsene holdt uendret på henholdsvis 105 øre per kg for Nord-Norge og 45 øre per kg for Trøndelag og Vestlandet. Ved jordbruksoppkjøret i 2011 ble satsen for Trøndelag redusert til 22 øre per kg mens satsene for de øvrige distriktene ble beholdt uendret. Satsen er lik i alle soner innenfor det enkelte distrikt.

7.2 Driftstilskudd per foretak

Driftstilskuddet gis til foretak med ku- eller geitemelkproduksjon. Ved jordbruksoppkjøret i 2001 ble tilskuddet lagt om fra å være gitt per liter melk oppad begrenset til henholdsvis 30 000 og 15 000 liter, til at det fra og med utbetalingene i 2002 blir gitt som et tilskudd per dyr. Samtidig ble utbetalingen av driftstilskuddet endret slik at beløpet fra 1. januar 2002

betales ut i to terminer sammen med øvrige tilskudd fra Statens landbruksforvaltning (februar og juni). Tidligere var det meieriene som betalte ut beløpet månedlig sammen med melkeoppkjøret. Maksimalt tilskudd blir oppnådd ved 5 kyr eller ved 27 geiter.

Tabell 17. Driftstilskudd per foretak. Kroner per foretak per år og kroner per dyr per år

	2010	2011	2012
<i>Kumelk, 5 kyr eller flere</i>			
Sør-Norge ¹	81 800	93 000	111 000
Sør-Norge Jæren	81 800	88 000	106 000
Sør-Norge Oslofjorden ²	86 700	93 000	111 000
Nord-Norge	87 600	99 000	117 000
<i>Geitemelk, 27 geiter eller flere</i>	87 600	99 000	117 000
<i>Kumelk, færre enn 5 kyr</i>			
Sør-Norge ¹ , kroner per ku	16 360	18 600	22 200
Sør-Norge Jæren, kroner per ku	16 360	17 600	21 200
Sør-Norge Oslofjorden ² , kroner per ku	17 340	18 600	22 200
Nord-Norge, kroner per ku	17 520	19 800	23 400
<i>Geitemelk, færre enn 27 geiter, kroner per geit</i>	3 244	3 666	4 333
<i>Samdrift kumelk, 2 medlemmer</i>			
Sør-Norge ¹	84 800	93 000	111 000
Sør-Norge Jæren	84 800	88 000	106 000
Sør-Norge Oslofjorden ²	94 800	93 000	111 000
Nord-Norge	94 800	99 000	117 000

1) Unntatt Jæren og Oslofjorden

2) Gjelder fylkene Østfold, Vestfold, Oslo, Akershus og kommunene Røyken, Hurum, Lier og Drammen i Buskerud fylke

Ved jordbruksoppkjøret 2002 ble satsen for driftstilskudd melk satt 5 000 kroner høyere per foretak i fylkene Østfold, Vestfold, Oslo og Akershus enn for driftstilskudd Sør-Norge. Ved jordbruksoppkjøret i 2003 ble dette området med høyere sats for driftstilskudd melk i Oslofjordområdet utvidet til også å gjelde kommunene Røyken, Hurum, Lier og Drammen i Buskerud fylke. «Oslofjordtillegget» ble fjernet ved jordbruksoppkjøret 2010. Ved samme oppgjør ble satsene for driftstilskudd melk for området Jæren satt lavere enn for resten av Sør-Norge. I referansebruksberegningene er begge disse ordningene med differensierte satser regnet inn etter andelen driftsgranskingsbruk i disse områdene bak det enkelte referansebruk.

Videre ble det fra 01.07.2002 etablert et driftstilskudd i spesialisert kjøttproduksjon med en sats på 1 000 kroner per ammeku for foretak med 6 til 40 ammekyr, og 40 000 kroner per foretak for foretak med mer enn 40 ammekyr. Ved jordbruksoppkjøret i 2005 ble den øvre grensen i intervallet for dyretall i tilskuddsordningen endret slik at maksimalt driftstilskudd per foretak ble utbetalt ved et dyretall på 50 ammekyr eller mer. Fram til og med 2008 ble dette tilskuddet ikke gitt til foretak som mottar driftstilskudd i melkeproduksjon. Ved jordbruksoppkjøret i 2008 ble dette endret slik at foretak med kumelkproduksjon og ammekyr (av minst 50 prosent kjøttferase) i spesialisert kjøttproduksjon, skal kunne motta driftstilskudd for begge produksjoner. Videre ble satsene økt til 1 640 kroner per ammeku for foretak med 6 til 50 ammekyr og maksimalt 82 000 kroner per foretak med 50 ammekyr eller mer. Ved jordbruksoppkjøret i 2009 ble satser og maksimalbeløp beholdt uendret. Ved jordbruksoppkjøret i 2010 ble satsene økt til 1 980 kr per ammeku for foretak med 6 til 50

ammekyr og maksimalt 99 000 kr per foretak med 50 ammekyr eller mer. Ved jordbruksoppgjøret i 2011 ble disse satsene økt til 2 340 kr per ammekyr og maksimalt 117 000 kr per foretak.

7.3 Tilskudd til husdyr

Tilskudd til husdyr er avgrenset til maksimalt kr 250 000 per søker for 2010 og 2011, og kr 275 000 per søker for 2012. Tilskudd til husdyr utbetales to ganger i året etter søknad 20.01 og 20.08. Ved søknad 20.08 kommer utbetalingene først i februar neste år. Tilskudd til husdyr etter jordbruksoppgjøret 2010/2011 ble derfor først utbetalt i 2011 når det gjaldt tilskuddet fra 01.07.2010, mens endringene i tilskudd til husdyr med virkning for tellingen per 31.12.2010 er tatt med i tilskuddet for andre halvår 2011.

Ved jordbruksoppgjøret 2003 ble det innført et tilskudd til lammeslakt for å stimulere til økt kjøttkvalitet og avdrått i saueholdet. På samme måte ble det for å stimulere til økt kjøttproduksjon av kje, innført et tilskudd til klassifiserte kjeslakt over 3,5 kg. I tillegg ble det foretatt en justering av vilkårene for dyretilskuddet til sau og ammegeit ved at dyr under 1 år ikke lenger blir berettiget dyretilskudd. For å kompensere for reduksjonen i antall støtteberettigede dyr, ble det foretatt en teknisk justering av satsgruppene og størrelsen på satsene.

I tabellen under er det oppgitt utbetalte satser for de to regnskapsårene og vedtatte satser for budsjettåret.

Tabell 18. Tilskudd til husdyr 2010, 2011 og 2012

Dyreslag	Intervall	Sats, kroner per dyr per år		
		2010	2011	2012
Melkeku	1 – 16	3 500	3 700	3 968
	17 – 25	1 744	1 744	2 012
	26 – 50	556	556	800
Storfe	1 – 250	786	787	800
Melkegeit	1 – 125	1 120	1 120	1 320
	126 – 250	412	412	512
Ammeku	1 – 25	3 510	3 810	4 080
	26 – 50	1 400	1 450	1 670
Sau og ammegeit, Over 1 år per 1. januar	1 – 50	930	1 010	1 105
	51 – 100	734	799	894
	101 – 200	270	270	347
	201 – 300	133	133	210
Utegangersau (alle)	1 – 300	180	180	210
Lammeslakt	Kvalitet O og bedre	179	179	185
	Kvalitet O-	63	63	0
	Kvalitet P+, P og P-	0	0	0
Kjeslakt	Over 3,5 kg	80	80	80
Avlsgris Sør-Norge ¹	1 – 35	914	765	765
Avlsgris Jæren	1 – 35	914	615	615
Avlsgris Nord-Norge	1 – 35	1 202	1 052	1 052
Avlsgris	36 – 70	0	0	0
Slaktegris ¹	1 – 1400 ²	28	20	20
Slaktegris Jæren	1 – 1400 ²	28	16	16
Verpehøner Sør-Norge	1 – 5000	12	10	10
Verpehøner Nord-Norge	1 – 1000	26	24	24
Verpehøner Nord-Norge	1001 – 5000	12	10	10

1) Unntatt Jæren

2) Intervallet 1-1232 i 2010

Satsene for tilskudd til økologisk husdyrproduksjon er vist i tabellen nedenfor, med utbetalte satser for de to regnskapsårene og vedtatte satser for budsjettåret. Satsene blir utbetalt i tillegg til de ordinære satsene for tilskudd til husdyr som er oppgitt i tabell 18 foran.

Tabell 19. Tilskudd til økologisk husdyrproduksjon 2010, 2011 og 2012. Kroner per dyr per år

Dyreslag	2010		2011		2012	
	AK-sone 1-4	AK-sone 5-7	AK-sone 1-4	AK-sone 5-7	AK-sone 1-4	AK-sone 5-7
Melkeku	1 550	1 802	1 550	1 802	2 000	2 252
Ammeku	994	1 370	994	1 370	1 265	1 640
Andre storfe	300	434	300	435	335	470
Melkegeit og ammegeit	70	90	70	90	135	155
Sau over 1 år pr 1. januar	220	280	220	280	285	345
Lammeslakt	34	34	34	34	40	40
Avlsgris	300	300	300	300	335	335
Slaktegris	200	200	200	200	217	217

7.4 Refusjon av avløserutgifter ved ferie og fritid

En bruker det registrerte refusjonsbeløpet fra typebrukene direkte i referansebrukssystemet. Ordningen har vært dyretallsbasert siden 01.01.1996. Ved jordbruksoppjøret i 2008 ble maksimalbeløpet hevet til 58 000 kroner mens satsene ble økt med 5 prosent. Ved jordbruksoppjøret i 2009 ble maksimalbeløpet hevet til 61 000 kroner mens satsene per dyr ble økt med 4,5 prosent. Ved jordbruksoppjøret i 2010 ble maksimalbeløpet hevet til 64 000 kr og satsene per dyr økt med 5 prosent. Ved jordbruksoppjøret i 2011 ble maksimalbeløpet hevet til 66 600 kr og satsene per dyr økt med 4 prosent (satsen for ammeku ble økt særskilt med vel 12 prosent).

Ved jordbruksoppjøret i 2004 ble partene enige om å avvikle ordningen med forskuddsutbetaling av tilskudd til avløsning ved ferie og fritid. Fra 2005 blir all utbetaling av avløsertilskuddet gjennomført i juni/juli måned. For å unngå større likviditetsproblemer for produsentene i omleggingsåret 2005, ble det dette året utbetalt et særskilt «omleggingstilskudd» i form av en engangsutbetaling gitt som et direkte tilskudd. Fra og med 2006 blir det bare betalt ut sluttoppjør for det foregående året ved utbetalingene av produksjonstilskudd i juni/juli.

7.5 Refusjon av avløserutgifter ved sykdom m.v.

En bruker det registrerte refusjonsbeløpet fra typebrukene direkte i referansebrukssystemet. Maksimalt refusjonsbeløp per dag fastsettes for husdyrbrukere ut fra beregnet maksimalt refusjonsbeløp i ordningen med refusjon av avløserutgifter for ferie og fritid. Ved jordbruksoppjøret i 2008 ble maksimalt tilskudd per dag per foretak hevet fra 1 030 til 1 130 kroner, ved jordbruksoppjøret i 2009 fra 1 130 til 1 200 kroner og ved jordbruksoppjøret i 2010 fra 1 200 til 1 250 kroner. Ved jordbruksoppjøret i 2011 ble maksimalt tilskudd per dag per foretak hevet fra 1 250 til 1 300 kroner.

7.6 Areal - og kulturlandskapstilskudd

Satser for 2010, 2011 og 2012 er vist i tabellene nedenfor:

Tabell 20. Satser for areal- og kulturlandskapstilskudd, alle vekstgrupper, 2010. Kroner per dekar

Vekst	Intervall	Sone						
		1	2	3	4	5	6	7
Kulturlandskapstilskudd:								
Alle vekster	Alt areal	191						
Arealtilskudd:								
Grovfôr	0–200	75	0	99	208	236	266	
	>200	50	0	50				266
Korn	0–800	107	159	247				
	>800	96	146	232				
Potet	Alt areal	50				900		
Grønnsaker	0–60	400				1 500		
Frukt og bær	0–40	550			1 000	1 150		
Økologisk arealtilskudd:								
Korn til modning	Alt areal	300						
Poteter	Alt areal	500						
Grønnsaker, frukt, bær	Alt areal	1 000						
Grønngjødsling	Alt areal	500 ¹						
Annet økologisk areal	Alt areal ²	75						
Omleggingstilskudd ^{3,4}	Alt areal	250						

- 1) Arealtilskudd for inntil 50 prosent av areal til korn, potet, grønnsaker, frukt og bær. I tillegg gis det 191 kroner per dekar i kulturlandskapstilskudd til økologiske grønngjødslingsarealer, slik at samlet tilskudd til grønngjødsling er 691 kroner per dekar
- 2) Eventuelt areal av innmarksbeite normeres med faktor 0,6
- 3) Gis som et årlig tilskudd per karensår for jordbruksarealer som er under omlegging til økologisk landbruk
- 4) Det gis ikke omleggingstilskudd for innmarksbeite

Tabell 21. Satser for areal- og kulturlandskapstilskudd, alle vekstgrupper, 2011. Kroner per dekar

Vekst	Intervall	Sone							
		1	2	3	4	5	6	7	
Kulturlandskapstilskudd:									
Alle vekster	Alt areal	191							
Arealtilskudd:									
Grovfôr	0–250	75	0	99	208	236	266		
	>250	50	0	50			266		
Korn	0–800	113	165	236					
	>800	102	152	221					
Potet	Alt areal	65					915		
Grønnsaker	0–80	450					1 550		
Frukt og bær	0–40	650			1 100	1 150			
Økologisk arealtilskudd:									
Korn til modning	Alt areal	400 ¹							
Poteter	Alt areal	500							
Grønnsaker, frukt, bær	Alt areal	1 000							
Grønngjødsling	Alt areal	500 ²							
Annet økologisk areal	Alt areal ³	75							
Omleggingstilskudd ^{4,5}	Alt areal	250							

1) Inklusive kornkampanje 2011 og 2012 med et tidsavgrenset ekstra arealtillegg på 100 kroner per dekar

2) Arealtilskudd for inntil 50 prosent av areal til korn, potet, grønnsaker, frukt og bær. I tillegg gis det 191 kroner per dekar i kulturlandskapstilskudd til økologiske grønngjødslingsarealer, slik at samlet tilskudd til grønngjødsling er 691 kroner per dekar

3) Eventuelt areal av innmarksbeite normeres med faktor 0,6

4) Gis som et årlig tilskudd per karensår for jordbruksarealer som er under omlegging til økologisk landbruk

5) Det gis ikke omleggingstilskudd for innmarksbeite

Tabell 22. Sats for areal- og kulturlandskapstilskudd, alle vekstgrupper, 2012. Kroner per dekar

Vekst	Intervall	Sone					
		1	2	3	4	5	6
Kulturlandskapstilskudd:							
Alle vekster	Alt areal	191					
Arealtilskudd:							
Grovfôr	0–250	90	0	124	233	261	291
	>250	65	0	75			291
Korn	0–800	123	175	246			
	>800	102	152	221			
Potet	Alt areal	65				915	
Grønnsaker	0–80	450				1 550	
Frukt og bær	0–40	800			1 250		
Økologisk arealtilskudd:							
Korn til modning	Alt areal	400 ¹					
Poteter	Alt areal	500					
Grønnsaker, frukt, bær	Alt areal	1 000					
Grønngjødsling	Alt areal	500 ²					
Annet økologisk areal	Alt areal ³	50					
Omleggingstilskudd ^{4,5}	Alt areal	250					

1) Inklusive kornkampanje 2011 og 2012 med et tidsavgrenset ekstra arealtillegg på 100 kroner per dekar

2) Arealtilskudd for inntil 50 prosent av areal til korn, potet, grønnsaker, frukt og bær. I tillegg gis det 191 kroner per dekar i kulturlandskapstilskudd til økologiske grønngjødslingsarealer, slik at samlet tilskudd til grønngjødsling er 691 kroner per dekar

3) Eventuelt areal av innmarksbeite normeres med faktor 0,6

4) Gis som et årlig tilskudd per karensår for jordbruksarealer som er under omlegging til økologisk landbruk

5) Det gis ikke omleggingstilskudd for innmarksbeite

Satsene for økologisk arealtilskudd til korn til modning, poteter, grønnsaker, frukt og bær og til annet økologisk areal i tabellene over, blir utbetalt i tillegg til de ordinære satsene for areal- og kulturlandskapstilskudd som er oppgitt i tabellene.

7.7 Tilskudd til dyr på beite

Tilskudd til dyr på utmarksbeite ble ved jordbruksoppgjøret i 1998 skilt ut som et eget dyretilskudd og beregningen av normert areal per beitedyr falt bort. Til og med 1998 ble dette tilskuddet utbetalt som en del av areal- og kulturlandskapstilskuddet.

Ved jordbruksoppgjøret 2006 ble det innført et nytt beitetilskudd fra beitesesongen 2006 med første utbetaling i februar 2007. Det nye tilskuddet omfatter alle beitedyr som beiter et minimum antall uker per år. Tilskuddet kan gis for beiting både på utmarksbeiter, innmarksbeiter og dyrka jord.

Det er mulig å oppnå begge disse to beitetilskuddene for samme dyr dersom total beitetid tilfredsstiller minimumskravene til antall uker på beite.

Tabell 23. Satser for tilskudd til dyr på beite for 2010, 2011 og 2012. Kroner per dyr per år

Dyreslag	Intervall	AK-sone	Minimum antall uker på beite	2010	2011	2012
Utmarksbeitetilskudd:						
Kyr, storfe, hester	Alle dyr	Alle	5	300	330	360
Sauer, lam, geiter og kje	Alle dyr	Alle	5	95	115	125
Beitetilskudd:						
Kyr, storfe, hest og hjort	Alle dyr	1-4	16	350	400	415
Kyr, storfe, hest og hjort	Alle dyr	5-7	12	350	400	415
Sauer, lam, geiter og kje	Alle dyr	1-4	16	60	60	60
Sauer, lam, geiter og kje	Alle dyr	5-7	12	60	60	60

7.8 Bunnfradrag

Det blir beregnet areal- og kulturlandskapstilskudd for alt areal og dyretilskudd fra første dyreenhet. For alle brukere skal imidlertid samlet produksjonstilskudd avgrenses (reduseres) med et bunnfradrag. Ved jordbruksoppgjøret i 2008 ble dette generelle bunnfradraget satt ned med 1 000 kroner til 3 000 kroner per foretak per år. Ved jordbruksoppgjørene i 2009, 2010 og 2011 ble dette fradraget videreført uendret.

8 FRAMREGNINGSGRUNNLAG

8.1 Oversikt

Framregningsgrunnlaget for de aller fleste inntekts- og kostnadspostene er mest mulig tilsvarende poster i totalkalkylen. Det er noen få unntak. Korn regnes fram med normaliserte regnskaper. Frukt og bær regnes fram med verdiutviklingen i normaliserte regnskaper. Avskrivningene regnes fram med årgangsindekser. Hva årgangsindekser er blir forklart i neste avsnitt. Leid arbeid er ikke en egen post i totalkalkylen fordi det der er en kostnadspost som skal få sin dekning av resultatmålet «vederlag til arbeid og egenkapital». Leid arbeid blir framregnet med lønnsutviklingen for jordbruksarbeider med minimum 4 års praksis og anslag til budsjettåret fra Statistisk sentralbyrå. Det er laget en sideberegning for framregning av tilskuddene. Vi kommer nærmere inn på framregningsgrunnlaget nedenfor. Tilskuddene vil kunne ha ulik framregning mellom referansebrukene, og derfor er tilskuddspostene ikke tatt med i tabellen nedenfor. I stedet vises til kapittel 7.

I tabellen nedenfor er framregningsgrunnlaget vist i to kolonner. Kolonnene viser utslaget fra 2010 til 2011 og fra 2011 til 2012. Stjerne er brukt der framregningen er basert på normaliserte regnskaper. En S er angitt der en i referansebruksberegningene har gjort egne sideberegninger. Sideberegningene er nærmere beskrevet i avsnitt 8.2–8.4.

Tabell 24. Framregningssatser fra 2010 til 2011 og fra 2011 til 2012

	Endring i totalkalkylen fra 2010 – 2011 (*=nor- maliserte regnskaper) % = av året før S = sideberegning i %	Endring i totalkalkylen fra 2011 – 2012 (*=normali- serte regnskaper) % = av året før S = sideberegning i %
INNTEKTER		
Bygg	+ 11 øre/kg *	+ 0 øre/kg *
Havre	+ 9 øre/kg *	+ 0 øre/kg *
Hvete	+ 18 øre/kg *	+ 0 øre/kg *
Annet korn	106,0 % *	99,4 % *
Erter	104,2 %	99,3 %
Oljefrø	102,3 % *	100,0 % *
Poteter	+ 6 øre/kg *	– 1 øre/kg *
Grovfôr	105,3 %	100,0 %
Grasfrø	98,6 %	113,7 %
Frukt og bær	99,5 % *	100,3 % *
Andre planteprodukter	105,8 %	97,9 %
Sum planteprodukter		

Storfe, melk	+ 24 øre/kg	+ 17 øre/kg
Storfe, livdyr	103,8 %	104,3 %
Kuslakt	+ 151 øre/kg	+ 177 øre/kg
Annet storfeslakt	+ 151 øre/kg	+ 177 øre/kg
Økologisk storfeslakt	+ 151 øre/kg	+ 177 øre/kg
Geit, melk	+ 24 øre/kg	+ 17 øre/kg
Geit, livdyr og slakt	103,1 %	102,7 %
Slaktegris	+ 74 øre/kg	+ 66 øre/kg
Purker og råner, livdyr og slakt	103,1 %	102,7 %
Smågris	103,1 %	102,7 %
Sau, livdyr og slakt	104,9 %	102,0 %
Sau, ull	+ 16 øre/kg	+ 39 øre/kg
Fjørfe, egg	+ 70 øre/kg	+ 142 øre/kg
Fjørfekjøtt	103,4 %	100,6 %
Andre inntekter husdyrhold	103,1 %	102,7 %
Sum husdyrprodukter		
Leieinntekter (maskindel)	101,9 %	101,7 %
Andre inntekter	101,2 %	101,2 %
Sum inntekter før tilskudd		

Tilskudd i alt

INNTEKTER I ALT

KOSTNADER

Såkorn	98,5 %	106,0 %
Settepoteter	101,4 %	99,2 %
Såvarer og planter	111,8 %	103,1 %
Handelsgjødsel	112,8 %	114,1 %
Kalk	94,0 %	105,1 %
Plantevernmidler	108,9 %	101,8 %
Konserveringsmidler	96,5 %	100,4 %
Kraftfôr	101,1 %	102,0 %
Annet innkjøpt fôr	101,1 %	102,0 %
Diverse til husdyrholdet	101,2 %	101,2 %
Innkjøp av dyr	103,1 %	102,7 %
Andre forbruksartikler	101,2 %	101,2 %
Sum variable kostnader		

Leid arbeid	103,0 S	103,6 S
Maskiner og redskaper, vedl.h.	100,6 %	102,3 %
Traktorer, vedlikehold	100,6 %	102,3 %
Skurtresker, vedlikehold	100,6 %	102,3 %
Yrkesbil, vedlikehold	100,7 %	101,3 %
Driftsbygninger, vedlikehold	103,7 %	102,9 %
Jord, grøfter og vannanl., vedl.h	103,6 S	102,9 S
Drivstoff	116,6 %	103,4 %
Leie av dyr	101,2 %	101,2 %
Leie av kvote	101,2 %	101,2 %
Leie av maskiner	101,2 %	101,2 %
Leie av bygninger	101,2 %	101,2 %
Jordleie	101,2 %	101,2 %
Forsikring	101,2 %	101,2 %
Elektrisk kraft	96,1 %	83,1 %
Adm. og andre faste kostnader	101,2 %	101,2 %
Sum faste kostnader		

Avskrivninger, mask. og redsk.	103,0 S	102,9 S
Avskrivninger, traktorer	101,7 S	101,7 S
Avskrivninger, skurtresker	101,8 S	101,9 S
Avskrivninger, yrkesbil	100,9 S	101,0 S
Avskrivninger, driftsbygninger	105,0 S	104,9 S
Avskrivninger, jord, veger, vann.	104,2 S	104,1 S
Avskrivninger, kontormaskiner	102,2 S	102,1 S
Sum avskrivninger		

KOSTNADER I ALT

RESULTATREGNING

Inntekter i alt		
-Kostnader i alt		
=Driftsoverskudd		
+Leid arbeid	103,0 S	103,6 S
-Jordbrukets rentekostnader	105,1 %	103,1 %
-Jordbrukets andel av kår	101,2 %	101,2 %
=Vederlag til arbeid og egenkapital, per årsverk		
=Vederlag til arbeid og egenkapital, per årsverk, inklusive volumframregninger fra regnskapsåret 2010		

8.2 Årgangsindekser

Avskrivningene framregnes med årgangsindeksene for maskiner og redskaper (20 år), traktor (20 år), skurtresker (20 år), yrkesbil (15 år) og byggekostnadsindeksen som brukes i totalkalkylen for driftsbygninger (50 år). Avskrivninger for «Jord, veger, vannanlegg og grøfter» framregnes med årgangsindeksen for grøfter, fordi nesten hele avskrivningsbeløpet er knyttet til grøfter (33 år). Avskrivninger kontormaskiner framregnes med konsumprisindeksen (5 år). Det brukes samme antall avskrivningsår som i totalkalkylen.

Begrepet årgangsindeks fortjener en nærmere forklaring. En bruker kontormaskiner og konsumprisindeksen som eksempel.

Tabell 25. Eksempel på årgangsindeks, konsumprisindeksen for avskrivning over 5 år

År	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Indeks	318,0	325,1	327,6	340,1	347,2	355,8	360,2	364,7
Årgangsindeks						335,38	342,67	349,89
Relativ årgangsindeks/framregningsfaktor						1	1,022	1,043

Årgangsindeksen for 2010 framkommer som summen av indeksen for de fire årene 2006-2009 pluss halvparten av indeksen for det første året (2005) og halvparten av indeksen for det siste året (2010) dividert på 5 år. Tilsvarende regnes indeksen for år 2011 ut på grunnlag av konsumprisindeksen for årene 2006-2011 og for år 2012 på grunnlag av årene 2007-2012.

8.3 Leid arbeid

For arbeidslønningene følger en utviklingen i lønnstariffen for jordbruksarbeidere med minst 4 års praksis fra regnskapsåret til første framregningsår. Dette gir følgende utvikling:

$$2010 = 100,0 \quad 2011 = 103,0 \quad 2012 = 106,8$$

For 2012 er det da brukt et anslag for lønnsutviklingen på 3,6 prosent som er det samme anslaget som Statistisk sentralbyrå bruker.

Kostnader til leid arbeid inngår i «kostnader i alt» i referansebruksberegningene. I resultatberegningen blir førte kostnader til leid arbeid lagt til driftsoverskuddet igjen for å kunne beregne vederlag til arbeid og egenkapital.

8.4 Tilskudd

Prinsippet for framregning av tilskudd er at en aksepterer de gjennomsnittlige tilskudd en får fram i regnskapsåret (basisåret). For framregningen er hvert referansebruk plassert til bestemte soner, og regnet fram med satsendringene som gjelder den valgte geografiske soneplasseringen. Det er gjort en sideberegning av tilskudd for de tre årene gitt den valgte sonen. Framregningen av tilskuddene i selve referansebruksberegningene baseres så på den samme absolutte endringen. Framregningen av tilskuddene skal reflektere de regnskapsresultatene en forventer å få i de to framregningsårene.

9 BEREGNINGSRESULTATER

Resultater fra referansebruksberegningene 2010-2012 er presentert nedenfor.

9.1 Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk

«Vederlag til arbeid og egenkapital» skal dekke godtgjøring til alt arbeid og godtgjøring til egenkapital.

Inntektsfradraget ved skatteligningen var nytt fra og med 2000. Inntektsfradraget er i utgangspunktet ikke regnet inn i referansebruksberegningene, men går fram av tabellene 33-36 og er regnet inn i resultatene for referansebrukene i tabellene 37-40.

I 2010 og 2011 er det generelle fradraget 54 200 kroner og maksimalt fradrag 142 000 kroner som oppnås ved en jordbruksinntekt på 328 600 kroner. Inntektsverdien per bruk før skatt for bruk med maksimalt jordbruksfradrag blir omtrent 59 300 kroner forutsatt 33 prosent marginalsatt. I 2012 er det generelle fradraget 63 500 kroner og maksimalt fradrag 166 400 kroner som oppnås ved en jordbruksinntekt på 334 300 kroner. Inntektsverdien per bruk før skatt for bruk med maksimalt jordbruksfradrag blir omtrent 72 800 kroner forutsatt 36 prosent marginalsatt. Marginalskatten øker fordi trygdeavgiften for primærnæringene øker fra 7,8 til 11 prosent. Økt jordbruksfradrag er en delkompensasjon for den økte trygdeavgiften. I tillegg er tilskuddet til medlemsavgift til folketrygden omfordelt på ulike andre tilskudd. Den økte trygdeavgiften (skattekostnaden) vil ikke framkomme i beregningene, mens de kompenserende tilskuddene i form av økt jordbruksfradrag og økte tilskudd, vil få et samlet utslag på om lag 6 100 kroner per årsverk i 2012. For nærmere omtale vises til avsnitt 1.6.5. i utredning 1.

Tabellene nedenfor viser det beregnede vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk for de enkelte referansebruk.

**Tabell 26. Vederlag til arbeid og egenkapital, kroner per årsverk¹.
Framregning inklusive volumframregninger fra regnskapsåret
2010**

		2010	2011	2012	
1	Melk og storfeslakt. 22 årskyr	Landet	230 900	254 600	283 300
2	Korn. 341 dekar korn	Landet	174 200	162 000	114 800
3	Sau. 140 vinterfôra sauer	Landet	152 600	170 100	188 300
4	Melkeproduksjon geit. 101 årsgeiter	Landet	257 500	270 300	299 700
5	Svin og korn. 44 avlssvin + 354 dekar korn	Landet	273 300	283 300	288 100
6	Egg og planteprodukter. 7188 høner + 209 dekar korn	Landet	244 900	273 700	361 600
7	Poteter og korn. 113 dekar poteter + 423 dekar korn	Landet	252 100	229 900	176 400
8	Storfeslakt/ammeku. 28 ammekyr	Landet	171 200	193 100	222 000
9	Frukt og bær. 48 dekar frukt og bær	Landet	243 000	252 200	264 300
10	Fjørfekjøtt og planteprodukter. 82 221 fjørfeslakt	Landet	350 200	380 800	344 600

**Tabell 27. Vederlag til arbeid og egenkapital, kroner per årsverk¹.
Framregning inklusive volumframregninger fra regnskapsåret
2010**

		2010	2011	2012	
11	Økologisk melk og storfeslakt. 23 årskyr	Landet	239 900	261 200	290 700
12	Melk (de 1/3 minste brukene). 12 årskyr	Landet	199 100	219 500	245 100
13	Melk (de 1/3 største brukene). 33 årskyr	Landet	251 200	278 000	309 900
14	Melk (de 25 største brukene). 48 årskyr	Landet	258 300	289 800	326 800
15	Melk og storfeslakt. 24 årskyr	Østlandets flatbygder	238 200	262 900	290 100
16	Melk og storfeslakt. 19 årskyr	Østlandets a. bygder	240 800	266 600	295 300
17	Melk og storfeslakt. 31 årskyr	Agder og Rog., Jæren	266 600	297 600	331 900
18	Melk og storfeslakt. 19 årskyr	Agder/ Rog. a. bygder	206 700	232 900	261 500
19	Melk og storfeslakt. 21 årskyr	Vestlandet	220 600	247 400	276 300
20	Melk og storfeslakt. 23 årskyr	Trøndelag	221 000	247 100	274 700
21	Melk og storfeslakt. 20 årskyr	Nord-Norge	242 600	267 000	293 500
22	Korn. <400 dekar korn (231 dekar korn)	Østlandet	58 500	56 200	26 200
23	Korn. >400 dekar korn (670 dekar korn)	Østlandet	311 400	289 200	217 900
24	Korn og korn/svin. 311 daa + 22 avlssv.	Trøndelag	267 600	266 100	262 400
25	Sau. 125 vinterfôra sauer	Vestlandet	116 200	129 100	144 700
26	Sau. 166 vinterfôra sauer	Nord-Norge	215 300	240 600	262 000
27	Sau (de 25 største brukene). 230 v.f.sauer	Landet	216 400	240 400	262 800
28	Samdrift melkeproduksjon. 42 årskyr	Landet	285 100	314 600	347 800

¹ Jordbruksfradrag ved skatteligningen er ikke regnet inn.

Tabell 28. Resultatregning. Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk

	2010	Landet 302 bruk	
		2011	2012
01 Melk og storfeslakt, 22 årskyr.			
Inntekter i alt	1394290	1464095	1537305
- Kostnader i alt	1014054	1039577	1063764
= Driftsoverskudd	380236	424518	473541
+ Leid arbeid	107155	110370	114442
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	43403	45601	47029
- Jordbr. andel av kår	4372	4426	4482
= Vederl. arb. og egenkap.	439616	484861	536472
/ Antall årsverk	1,904	1,904	1,904
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	230883	254645	281751
+ Volumframregninger fra regnskapsår	0	0	1500
= Vederl. inkl. volumframregninger	230883	254645	283251
02 Korn, 341 dekar korn.			
Inntekter i alt	467418	488141	493069
- Kostnader i alt	374767	391088	405829
= Driftsoverskudd	92651	97053	87240
+ Leid arbeid	3989	4109	4260
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	19562	20552	21196
- Jordbr. andel av kår	2948	2985	3022
= Vederl. arb. og egenkap.	74130	77625	67282
/ Antall årsverk	0,425	0,425	0,425
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	174229	182443	158134
+ Volumframregninger fra regnskapsår	0	-20400	-43300
= Vederl. inkl. volumframregninger	174229	162043	114834
03 Sau, 140 vinterfôra sauer.			
Inntekter i alt	545485	572762	598207
- Kostnader i alt	393892	405048	415367
= Driftsoverskudd	151593	167714	182840
+ Leid arbeid	48082	49524	51352
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	12176	12793	13193
- Jordbr. andel av kår	1434	1452	1470
= Vederl. arb. og egenkap.	186065	202993	219529
/ Antall årsverk	1,220	1,220	1,220
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	152573	166454	180014
+ Volumframregninger fra regnskapsår	0	3600	8300
= Vederl. inkl. volumframregninger	152573	170054	188314
04 Melkeproduksjon geit, 101 årsgeiter.			
Inntekter i alt	1048502	1085700	1146288
- Kostnader i alt	678367	695068	711158
= Driftsoverskudd	370135	390632	435130
+ Leid arbeid	108394	111646	115765
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	34082	35808	36929
- Jordbr. andel av kår	3692	3738	3785
= Vederl. arb. og egenkap.	440755	462732	510181
/ Antall årsverk	1,712	1,712	1,712
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	257503	270342	298063
+ Volumframregninger fra regnskapsår	0	0	1600
= Vederl. inkl. volumframregninger	257503	270342	299663

05 Svin og korn, 44 avlssvin + 354 dekar korn.	Landet	37 bruk	
	2010	2011	2012
Inntekter i alt	2590712	2667610	2732952
- Kostnader i alt	2134757	2180800	2227213
= Driftsoverskudd	455955	486810	505739
+ Leid arbeid	102419	105492	109383
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	86804	91199	94056
- Jordbr. andel av kår	4151	4203	4255
= Vederl. arb. og egenkap.	467419	496900	516811
/ Antall årsverk	1,711	1,711	1,711
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	273254	290488	302128
+ Volumframregninger fra regnskapsår	0	-7200	-14000
= Vederl. inkl. volumframregninger	273254	283288	288128

06 Egg og planteprod., 7188 høner + 209 daa korn.	Landet	13 bruk	
	2010	2011	2012
Inntekter i alt	2470776	2578304	2780801
- Kostnader i alt	2074403	2122121	2172815
= Driftsoverskudd	396373	456183	607986
+ Leid arbeid	122661	126341	131002
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	117824	123790	127668
- Jordbr. andel av kår	3014	3051	3090
= Vederl. arb. og egenkap.	398196	455683	608230
/ Antall årsverk	1,626	1,626	1,626
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	244891	280245	374061
+ Volumframregninger fra regnskapsår	0	-6500	-12500
= Vederl. inkl. volumframregninger	244891	273745	361561

07 Poteter og korn, 113 daa poteter+423 daa korn.	Landet	14 bruk	
	2010	2011	2012
Inntekter i alt	1413191	1466012	1471799
- Kostnader i alt	1077354	1119676	1157391
= Driftsoverskudd	335837	346336	314408
+ Leid arbeid	80942	83370	86446
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	40002	42027	43344
- Jordbr. andel av kår	4469	4525	4581
= Vederl. arb. og egenkap.	372308	383154	352929
/ Antall årsverk	1,477	1,477	1,477
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	252076	259420	238956
+ Volumframregninger fra regnskapsår	0	-29500	-62600
= Vederl. inkl. volumframregninger	252076	229920	176356

08 Storfeslakt/ammeku, 28 ammekyr.	Landet	37 bruk	
	2010	2011	2012
Inntekter i alt	909701	953460	1000797
- Kostnader i alt	712503	733462	752022
= Driftsoverskudd	197198	219998	248775
+ Leid arbeid	59744	61536	63807
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	37490	39388	40622
- Jordbr. andel av kår	3438	3481	3524
= Vederl. arb. og egenkap.	216014	238665	268436
/ Antall årsverk	1,262	1,262	1,262
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	171197	189148	212742
+ Volumframregninger fra regnskapsår	0	4000	9300
= Vederl. inkl. volumframregninger	171197	193148	222042

09 Frukt og bær, 48 dekar frukt og bær.	Landet	25 bruk	
	2010	2011	2012
Inntekter i alt	731866	748557	763456
- Kostnader i alt	447408	461965	474143
= Driftsoverskudd	284458	286592	289313
+ Leid arbeid	149158	153633	159301
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	10001	10507	10837
- Jordbr. andel av kår	1875	1898	1922
= Vederl. arb. og egenkap.	421740	427820	435855
/ Antall årsverk	1,736	1,736	1,736
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	243008	246511	251141
+ Volumframregninger fra regnskapsår	0	5700	13200
= Vederl. inkl. volumframregninger	243008	252211	264341

10 Fjørfekjøtt og planteprod., 82221 fjørfe-slakt.	Landet	15 bruk	
	2010	2011	2012
Inntekter i alt	2654349	2747189	2769567
- Kostnader i alt	2281870	2330664	2383535
= Driftsoverskudd	372479	416525	386032
+ Leid arbeid	67204	69220	71774
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	57469	60379	62270
- Jordbr. andel av kår	3322	3363	3405
= Vederl. arb. og egenkap.	378892	422003	392131
/ Antall årsverk	1,082	1,082	1,082
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	350228	390078	362466
+ Volumframregninger fra regnskapsår	0	-9300	-17900
= Vederl. inkl. volumframregninger	350228	380778	344566

11 Økologisk melk og storfeslakt, 23 årskyr.	Landet	26 bruk	
	2010	2011	2012
Inntekter i alt	1443459	1506950	1580191
- Kostnader i alt	1070044	1093746	1115988
= Driftsoverskudd	373415	413204	464203
+ Leid arbeid	146541	150937	156506
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	44889	47162	48639
- Jordbr. andel av kår	4291	4344	4399
= Vederl. arb. og egenkap.	470776	512635	567671
/ Antall årsverk	1,963	1,963	1,963
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	239873	261202	289244
+ Volumframregninger fra regnskapsår	0	0	1500
= Vederl. inkl. volumframregninger	239873	261202	290744

12 Melk, 1/3 minste melkebrukene, 12 årskyr.	Landet	101 bruk	
	2010	2011	2012
Inntekter i alt	883014	929543	980135
- Kostnader i alt	629224	645032	659790
= Driftsoverskudd	253790	284511	320345
+ Leid arbeid	80883	83309	86383
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	18329	19257	19860
- Jordbr. andel av kår	2869	2905	2941
= Vederl. arb. og egenkap.	313475	345658	383927
/ Antall årsverk	1,575	1,575	1,575
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	199092	219532	243837
+ Volumframregninger fra regnskapsår	0	0	1300
= Vederl. inkl. volumframregninger	199092	219532	245137

13 Melk, 1/3 største melkebrukene, 33 årskyr.	Landet 101 bruk		
	2010	2011	2012
Inntekter i alt	2033812	2131924	2233104
- Kostnader i alt	1515678	1553866	1590020
= Driftsoverskudd	518134	578058	643084
+ Leid arbeid	130404	134316	139271
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	87680	92119	95005
- Jordbr. andel av kår	5717	5788	5860
= Vederl. arb. og egenkap.	555141	614467	681490
/ Antall årsverk	2,210	2,210	2,210
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	251161	278002	308325
+ Volumframregninger fra regnskapsår	0	0	1600
= Vederl. inkl. volumframregninger	251161	278002	309925

14 Melk, 25 største melkebrukene, 48 årskyr.	Landet 25 bruk		
	2010	2011	2012
Inntekter i alt	2808261	2940869	3075923
- Kostnader i alt	2139625	2192094	2241904
= Driftsoverskudd	668636	748775	834019
+ Leid arbeid	132095	136058	141077
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	175015	183877	189637
- Jordbr. andel av kår	9329	9445	9563
= Vederl. arb. og egenkap.	616387	691511	775896
/ Antall årsverk	2,386	2,386	2,386
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	258345	289831	325199
+ Volumframregninger fra regnskapsår	0	0	1600
= Vederl. inkl. volumframregninger	258345	289831	326799

15 Melk og storfeslakt, 24 årskyr.	Østl. flatbygder 28 bruk		
	2010	2011	2012
Inntekter i alt	1616615	1694338	1771129
- Kostnader i alt	1246713	1276853	1305677
= Driftsoverskudd	369902	417485	465452
+ Leid arbeid	159348	164128	170184
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	38796	40760	42037
- Jordbr. andel av kår	3136	3175	3215
= Vederl. arb. og egenkap.	487318	537678	590384
/ Antall årsverk	2,046	2,046	2,046
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	238236	262855	288622
+ Volumframregninger fra regnskapsår	0	0	1500
= Vederl. inkl. volumframregninger	238236	262855	290122

16 Melk og storfeslakt, 19 årskyr.	Østl. andre bygder 46 bruk		
	2010	2011	2012
Inntekter i alt	1271362	1340618	1408901
- Kostnader i alt	900786	924100	945338
= Driftsoverskudd	370576	416518	463563
+ Leid arbeid	107172	110387	114460
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	27476	28867	29771
- Jordbr. andel av kår	6592	6674	6757
= Vederl. arb. og egenkap.	443680	491364	541495
/ Antall årsverk	1,843	1,843	1,843
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	240762	266637	293841
+ Volumframregninger fra regnskapsår	0	0	1500
= Vederl. inkl. volumframregninger	240762	266637	295341

17 Melk og storfeslakt, 31 årskyr.	Agder/Rogal. Jæren		16 bruk
	2010	2011	2012
Inntekter i alt	1609166	1689516	1769838
- Kostnader i alt	1153145	1178606	1202905
= Driftsoverskudd	456021	510910	566933
+ Leid arbeid	74818	77063	79906
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	65435	68748	70902
- Jordbr. andel av kår	1978	2003	2028
= Vederl. arb. og egenkap.	463426	517222	573909
/ Antall årsverk	1,738	1,738	1,738
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	266611	297560	330172
+ Volumframregninger fra regnskapsår	0	0	1700
= Vederl. inkl. volumframregninger	266611	297560	331872

18 Melk og storfesl., 19 årskyr.	Agder/Rogal.a.bygder		29 bruk
	2010	2011	2012
Inntekter i alt	1253203	1322469	1390982
- Kostnader i alt	949430	974001	997412
= Driftsoverskudd	303773	348468	393570
+ Leid arbeid	106181	109366	113401
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	49187	51677	53296
- Jordbr. andel av kår	1736	1758	1780
= Vederl. arb. og egenkap.	359031	404399	451895
/ Antall årsverk	1,737	1,737	1,737
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	206745	232870	260220
+ Volumframregninger fra regnskapsår	0	0	1300
= Vederl. inkl. volumframregninger	206745	232870	261520

19 Melk og storfeslakt, 21 årskyr.	Vestlandet		61 bruk
	2010	2011	2012
Inntekter i alt	1286941	1358690	1428612
- Kostnader i alt	929412	953327	975425
= Driftsoverskudd	357529	405363	453187
+ Leid arbeid	86477	89071	92357
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	41484	43584	44950
- Jordbr. andel av kår	4877	4938	4999
= Vederl. arb. og egenkap.	397645	445912	495595
/ Antall årsverk	1,803	1,803	1,803
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	220582	247356	274917
+ Volumframregninger fra regnskapsår	0	0	1400
= Vederl. inkl. volumframregninger	220582	247356	276317

20 Melk og storfeslakt, 23 årskyr.	Trøndelag		63 bruk
	2010	2011	2012
Inntekter i alt	1434315	1513083	1590005
- Kostnader i alt	1031961	1057835	1083030
= Driftsoverskudd	402354	455248	506975
+ Leid arbeid	101183	104218	108063
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	41048	43126	44477
- Jordbr. andel av kår	6429	6509	6590
= Vederl. arb. og egenkap.	456060	509831	563971
/ Antall årsverk	2,063	2,063	2,063
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	221022	247081	273319
+ Volumframregninger fra regnskapsår	0	0	1400
= Vederl. inkl. volumframregninger	221022	247081	274719

21 Melk og storfeslakt, 20 årskyr.	Nord-Norge		59 bruk
	2010	2011	2012
Inntekter i alt	1465368	1538908	1610666
- Kostnader i alt	1054380	1081208	1106919
= Driftsoverskudd	410988	457700	503747
+ Leid arbeid	119377	122958	127495
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	56182	59027	60876
- Jordbr. andel av kår	1719	1740	1762
= Vederl. arb. og egenkap.	472464	519891	568604
/ Antall årsverk	1,947	1,947	1,947
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	242610	266963	291977
+ Volumframregninger fra regnskapsår	0	0	1500
= Vederl. inkl. volumframregninger	242610	266963	293477

22 Korn, <400 dekar korn (231 dekar korn).	Østlandet		56 bruk
	2010	2011	2012
Inntekter i alt	316527	330502	334027
- Kostnader i alt	278633	290205	300875
= Driftsoverskudd	37894	40297	33152
+ Leid arbeid	1238	1275	1322
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	16685	17530	18079
- Jordbr. andel av kår	2326	2355	2384
= Vederl. arb. og egenkap.	20121	21687	14011
/ Antall årsverk	0,344	0,344	0,344
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	58462	63012	40709
+ Volumframregninger fra regnskapsår	0	-6800	-14500
= Vederl. inkl. volumframregninger	58462	56212	26209

23 Korn, >400 dekar korn (670 dekar korn).	Østlandet		22 bruk
	2010	2011	2012
Inntekter i alt	917514	960775	970507
- Kostnader i alt	700490	733557	762645
= Driftsoverskudd	217024	227218	207862
+ Leid arbeid	13035	13426	13921
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	25827	27135	27985
- Jordbr. andel av kår	2679	2712	2746
= Vederl. arb. og egenkap.	201553	210797	191052
/ Antall årsverk	0,647	0,647	0,647
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	311445	325729	295219
+ Volumframregninger fra regnskapsår	0	-36500	-77300
= Vederl. inkl. volumframregninger	311445	289229	217919

24 Korn og korn/svin, 311 daa korn+22 avlssvin.	Tr.lag		28 bruk
	2010	2011	2012
Inntekter i alt	1203035	1232303	1257824
- Kostnader i alt	918641	941007	963451
= Driftsoverskudd	284394	291296	294373
+ Leid arbeid	36696	37797	39191
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	44369	46616	48076
- Jordbr. andel av kår	7386	7478	7571
= Vederl. arb. og egenkap.	269335	274999	277917
/ Antall årsverk	1,007	1,007	1,007
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	267595	273222	276121
+ Volumframregninger fra regnskapsår	0	-7100	-13700
= Vederl. inkl. volumframregninger	267595	266122	262421

25 Sau, 125 vinterfôra sauer.	Vestlandet		25 bruk
	2010	2011	2012
Inntekter i alt	452364	473953	496294
- Kostnader i alt	343315	353344	362377
= Driftsoverskudd	109049	120609	133917
+ Leid arbeid	43835	45150	46816
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	9893	10394	10720
- Jordbr. andel av kår	1654	1675	1695
= Vederl. arb. og egenkap.	141337	153690	168318
/ Antall årsverk	1,216	1,216	1,216
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	116206	126363	138390
+ Volumframregninger fra regnskapsår	0	2700	6300
= Vederl. inkl. volumframregninger	116206	129063	144690

26 Sau, 166 vinterfôra sauer.	Nord-Norge		19 bruk
	2010	2011	2012
Inntekter i alt	691030	729171	759112
- Kostnader i alt	460834	474024	486943
= Driftsoverskudd	230196	255147	272169
+ Leid arbeid	59763	61556	63827
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	12453	13084	13493
- Jordbr. andel av kår	669	677	686
= Vederl. arb. og egenkap.	276837	302942	321817
/ Antall årsverk	1,286	1,286	1,286
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	215331	235636	250317
+ Volumframregninger fra regnskapsår	0	5000	11700
= Vederl. inkl. volumframregninger	215331	240636	262017

27 Sau, 25 største sauebrukene, 230 v.f.sauer.	Landet		25 bruk
	2010	2011	2012
Inntekter i alt	873622	918992	958021
- Kostnader i alt	575031	591482	607529
= Driftsoverskudd	298591	327510	350492
+ Leid arbeid	67078	69090	71639
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	23981	25195	25984
- Jordbr. andel av kår	2475	2506	2537
= Vederl. arb. og egenkap.	339213	368899	393610
/ Antall årsverk	1,567	1,567	1,567
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	216407	235345	251110
+ Volumframregninger fra regnskapsår	0	5100	11700
= Vederl. inkl. volumframregninger	216407	240445	262810

28 Samdrift melkeproduksjon, 42 årskyr.	Landet		34 bruk
	2010	2011	2012
Inntekter i alt	2749024	2879133	3008231
- Kostnader i alt	1972340	2020666	2065926
= Driftsoverskudd	776684	858467	942305
+ Leid arbeid	113918	117336	121664
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	117032	122958	126809
- Jordbr. andel av kår	8494	8600	8707
= Vederl. arb. og egenkap.	765076	844245	928453
/ Antall årsverk	2,683	2,683	2,683
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	285107	314610	345990
+ Volumframregninger fra regnskapsår	0	0	1800
= Vederl. inkl. volumframregninger	285107	314610	347790

I tabellene som følger er nivå og utvikling på tilskuddsdelen av de totale inntektene på hvert referansebruk presentert. Tabell 29 og 30 viser sum tilskudd per bruk, mens tabell 31 og 32 viser det samme per årsverk. Det totale tilskuddsnivået er vist i den første kolonnen, dvs. for basisåret. For de senere årene er endringene vist.

Tabell 29. Endring i sum tilskudd, kroner per bruk

	Sum tilskudd 2010	Endring 2010-2011	Endring 2010-2012	Endring 2011-2012
1 Melk og storfeslakt. 22 årskyr, landet	468 688	24 427	61 790	37 363
2 Korn. 341 dekar korn, landet	139 806	2 346	6 634	4 288
3 Sau. 140 vinterfôra sauer, landet	331 161	17 953	39 159	21 207
4 Melkeproduksjon geit. 101 årsg., landet	639 225	19 214	67 194	47 980
5 Svin/korn.44 avlss.+354 daa korn, landet	253 511	-4 877	2 861	7 738
6 Egg/pl.prod.7188 høn.+209 daa k. landet	312 881	193	12 739	12 545
7 Potet/korn.113 daa p.+ 423 daa k., landet	191 818	5 440	11 654	6 214
8 Storfeslakt/ammeku. 28 ammekyr, landet	412 896	25 952	55 018	29 066
9 Frukt og bær. 48 dekar frukt/bær, landet	193 143	15 573	29 519	13 946
10 Fjærfekjøtt/pl.prod. 82221 fj.slakt, landet	152 048	4 114	9 235	5 121

Tabell 30. Endring i sum tilskudd, kroner per bruk

	Sum tilskudd 2010	Endring 2010-2011	Endring 2010-2012	Endring 2011-2012
11 Økologisk melk og storfeslakt. 23 årskyr	503 446	22 209	63 847	41 638
12 Melk (de 1/3 minste brukene). 12 årskyr	375 510	21 696	52 450	30 754
13 Melk (de 1/3 største brukene). 33 årskyr	568 363	25 835	70 505	44 669
14 Melk (de 25 største brukene). 48 årskyr	684 120	27 984	81 402	53 418
15 Melk og storfeslakt. 24 årskyr, Østl.fl.b.	469 919	22 881	59 356	36 474
16 Melk og storfeslakt. 19 årskyr, Østl.a.b	451 843	28 410	65 115	36 705
17 Melk og storfeslakt. 31 årskyr, Jæren	327 877	18 431	50 650	32 219
18 Melk og storfeslakt. 19 årskyr, A/R.a.b	413 404	29 816	65 670	35 855
19 Melk og storfeslakt. 21 årskyr, Vestl.	431 246	28 858	64 879	36 021
20 Melk og storfeslakt. 23 årskyr, Tr.lag	439 158	29 420	67 341	37 921
21 Melk og storfeslakt. 20 årskyr, Nord-N	616 852	30 238	68 030	37 791
22 Korn. <400 dekar korn (231), Østlandet	91 033	1 571	4 768	3 197
23 Korn. >400 dekar korn (670), Østlandet	251 698	4 031	11 990	7 960
24 Korn/svin. 311 daa k.+22 avlssv., Tr.lag	206 314	-6 961	-1 717	5 244
25 Sau. 125 vinterfôra sauer, Vestlandet	288 430	14 693	33 816	19 123
26 Sau. 166 vinterfôra sauer, Nord-Norge	432 393	26 778	51 402	24 624
27 Sau (de 25 største). 230 vinterfôra sauer	499 653	28 515	59 991	31 476
28 Samdrift melkeproduksjon. 42 årskyr	718 799	29 554	82 224	52 671

Tabell 31. Endring i sum tilskudd, kroner per årsverk

	Sum tilskudd 2010	Endring 2010-2011	Endring 2010-2012	Endring 2011-2012
1 Melk og storfeslakt. 22 årskyr, landet	246 151	12 829	32 452	19 623
2 Korn. 341 dekar korn, landet	328 589	5 513	15 592	10 079
3 Sau. 140 vinterfôra sauer, landet	271 552	14 721	32 111	17 389
4 Melkeproduksjon geit. 101 årsg., landet	373 455	11 225	39 257	28 031
5 Svin/korn.44 avlss.+354 daa korn, landet	148 203	-2 851	1 672	4 524
6 Egg/pl.prod.7188 høn.+209 daa k. landet	192 422	119	7 834	7 715
7 Potet/korn.113 daa p.+ 423 daa k., landet	129 873	3 683	7 890	4 207
8 Storfeslakt/ammeku. 28 ammekyr, landet	327 231	20 567	43 603	23 036
9 Frukt og bær. 48 dekar frukt/bær, landet	111 289	8 973	17 009	8 036
10 Fjørfe kjøtt/pl.prod. 82221 fj.slakt, landet	140 545	3 803	8 536	4 734

Tabell 32. Endring i sum tilskudd, kroner per årsverk

	Sum tilskudd 2010	Endring 2010-2011	Endring 2010-2012	Endring 2011-2012
11 Økologisk melk og storfeslakt. 23 årskyr	256 520	11 316	32 532	21 216
12 Melk (de 1/3 minste brukene). 12 årskyr	238 491	13 779	33 311	19 532
13 Melk (de 1/3 største brukene). 33 årskyr	257 143	11 689	31 898	20 210
14 Melk (de 25 største brukene). 48 årskyr	286 734	11 729	34 118	22 389
15 Melk og storfeslakt. 24 årskyr, Østl.fl.b.	229 730	11 186	29 017	17 831
16 Melk og storfeslakt. 19 årskyr, Østl.a.b	245 191	15 417	35 335	19 918
17 Melk og storfeslakt. 31 årskyr, Jæren	188 629	10 604	29 139	18 536
18 Melk og storfeslakt. 19 årskyr, A/R.a.b	238 056	17 169	37 816	20 647
19 Melk og storfeslakt. 21 årskyr, Vestl.	239 221	16 008	35 990	19 982
20 Melk og storfeslakt. 23 årskyr, Tr.lag	212 831	14 258	32 636	18 378
21 Melk og storfeslakt. 20 årskyr, Nord-N	316 753	15 527	34 933	19 406
22 Korn. <400 dekar korn (231), Østlandet	264 497	4 564	13 853	9 290
23 Korn. >400 dekar korn (670), Østlandet	388 930	6 228	18 528	12 300
24 Korn/svin. 311 daa k.+22 avlssv., Tr.lag	204 981	-6 916	-1 706	5 210
25 Sau. 125 vinterfôra sauer, Vestlandet	237 145	12 080	27 803	15 723
26 Sau. 166 vinterfôra sauer, Nord-Norge	336 326	20 828	39 982	19 153
27 Sau (de 25 største). 230 vinterfôra sauer	318 762	18 192	38 272	20 081
28 Samdrift melkeproduksjon. 42 årskyr	267 862	11 013	30 641	19 628

De to tabellene nedenfor viser antatt inntektsverdi før skatt av jordbruksfradraget for det enkelte referansebruk for årene 2010–2012.

Beregningen tar utgangspunkt i driftsoverskuddet på referansebrukene det enkelte år og reglene for beregning av jordbruksfradraget det enkelte år. Beregnet jordbruksfradrag er omregnet til verdi før skatt med skatteprosent 33 på alle bruk i årene 2010-2011 og med skatteprosent 36 på alle bruk i år 2012 (jf. utredning nr. 1/2012 kapittel 1.9).

Tabell 33. Beregnet inntektsverdi før skatt av jordbruksfradraget. Kroner per bruk

			2010	2011	2012
1	Melk og storfeslakt. 22 årskyr	Landet	59 300	59 300	72 800
2	Korn. 341 dekar korn	Landet	27 800	28 400	31 700
3	Sau. 140 vinterföra sauer	Landet	35 700	37 800	47 600
4	Melkeproduksjon geit. 101 årsgeiter	Landet	59 300	59 300	72 800
5	Svin og korn. 44 avlssvin + 354 dekar korn	Landet	59 300	59 300	72 800
6	Egg og planteprodukter. 7188 høner + 209 dekar korn	Landet	59 300	59 300	72 800
7	Poteter og korn. 113 dekar poteter + 423 dekar korn	Landet	59 300	59 300	69 500
8	Storfeslakt/ammeku. 28 ammekyr	Landet	41 800	44 800	58 600
9	Frukt og bær. 48 dekar frukt og bær	Landet	53 400	53 700	65 300
10	Fjørfekjøtt og planteprodukter. 82 221 fjørfeslakt	Landet	59 300	59 300	72 800

Tabell 34. Beregnet inntektsverdi før skatt av jordbruksfradraget. Kroner per bruk

			2010	2011	2012
11	Økologisk melk og storfeslakt. 23 årskyr	Landet	59 300	59 300	72 800
12	Melk (de 1/3 minste brukene). 12 årskyr	Landet	49 300	53 500	70 500
13	Melk (de 1/3 største brukene). 33 årskyr	Landet	59 300	59 300	72 800
14	Melk (de 25 største brukene). 48 årskyr	Landet	59 300	59 300	72 800
15	Melk og storfeslakt. 24 årskyr	Østlandets flatbygder	59 300	59 300	72 800
16	Melk og storfeslakt. 19 årskyr	Østlandets a. bygder	59 300	59 300	72 800
17	Melk og storfeslakt. 31 årskyr	Agder og Rog., Jæren	59 300	59 300	72 800
18	Melk og storfeslakt. 19 årskyr	Agder/ Rog. a. bygder	56 000	59 300	72 800
19	Melk og storfeslakt. 21 årskyr	Vestlandet	59 300	59 300	72 800
20	Melk og storfeslakt. 23 årskyr	Trøndelag	59 300	59 300	72 800
21	Melk og storfeslakt. 20 årskyr	Nord-Norge	59 300	59 300	72 800
22	Korn. <400 dekar korn (231 dekar korn)	Østlandet	15 800	16 800	14 500
23	Korn. >400 dekar korn (670 dekar korn)	Østlandet	44 400	45 800	51 800
24	Korn og korn/svin. 311 daa + 22 avlssv.	Trøndelag	53 400	54 400	66 200
25	Sau. 125 vinterföra sauer	Vestlandet	30 000	31 500	39 500
26	Sau. 166 vinterföra sauer	Nord-Norge	46 200	49 500	62 500
27	Sau (de 25 største brukene).230 v.f.sauer	Landet	55 300	59 200	72 800
28	Samdrift melkeproduksjon. 42 årskyr	Landet	59 300	59 300	72 800

I de to tabellene nedenfor er beregnet utslag av jordbruksfradraget på vederlag til arbeid og egenkapital vist per årsverk.

Tabell 35. Beregnet inntektsverdi før skatt av jordbruksfradraget. Kroner per årsverk

			2010	2011	2012
1	Melk og storfeslakt. 22 årskyr	Landet	31 200	31 200	38 200
2	Korn. 341 dekar korn	Landet	65 300	66 700	74 600
3	Sau. 140 vinterfôra sauer	Landet	29 300	31 000	39 000
4	Melkeproduksjon geit. 101 årsgreiter	Landet	34 700	34 700	42 500
5	Svin og korn. 44 avlssvin + 354 dekar korn	Landet	34 700	34 700	42 600
6	Egg og planteprodukter. 7188 høner + 209 dekar korn	Landet	36 500	36 500	44 800
7	Poteter og korn. 113 dekar poteter + 423 dekar korn	Landet	40 200	40 200	47 100
8	Storfeslakt/ammeku. 28 ammekyr	Landet	33 100	35 500	46 400
9	Frukt og bær. 48 dekar frukt og bær	Landet	30 800	31 000	37 600
10	Fjorfekjøtt og planteprodukter. 82 221 fjorfeslakt	Landet	54 900	54 900	67 300

Tabell 36. Beregnet inntektsverdi før skatt av jordbruksfradraget. Kroner per årsverk

			2010	2011	2012
11	Økologisk melk og storfeslakt. 23 årskyr	Landet	30 200	30 200	37 100
12	Melk (de 1/3 minste brukene). 12 årskyr	Landet	31 300	33 900	44 800
13	Melk (de 1/3 største brukene). 33 årskyr	Landet	26 800	26 800	32 900
14	Melk (de 25 største brukene). 48 årskyr	Landet	24 900	24 900	30 500
15	Melk og storfeslakt. 24 årskyr	Østlandets flatbygder	29 000	29 000	35 600
16	Melk og storfeslakt. 19 årskyr	Østlandets a. bygder	32 200	32 200	39 500
17	Melk og storfeslakt. 31 årskyr	Agder og Rog., Jæren	34 100	34 100	41 900
18	Melk og storfeslakt. 19 årskyr	Agder/ Rog. a. bygder	32 300	34 200	41 900
19	Melk og storfeslakt. 21 årskyr	Vestlandet	32 900	32 900	40 400
20	Melk og storfeslakt. 23 årskyr	Trøndelag	28 800	28 800	35 300
21	Melk og storfeslakt. 20 årskyr	Nord-Norge	30 500	30 500	37 400
22	Korn. <400 dekar korn (231 dekar korn)	Østlandet	46 000	48 900	42 100
23	Korn. >400 dekar korn (670 dekar korn)	Østlandet	68 600	70 800	80 000
24	Korn og korn/svin. 311 daa + 22 avlssv.	Trøndelag	53 100	54 000	65 700
25	Sau. 125 vinterfôra sauer	Vestlandet	24 700	25 900	32 500
26	Sau. 166 vinterfôra sauer	Nord-Norge	35 900	38 500	48 600
27	Sau (de 25 største brukene). 230 v.f.sauer	Landet	35 300	37 800	46 400
28	Samdrift melkeproduksjon. 42 årskyr	Landet	22 100	22 100	27 100

Tabellene nedenfor viser det beregnede vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk inklusive beregnet utslag av jordbruksfradraget for de enkelte referansebruk.

Tabell 37. Vederlag til arbeid og egenkapital inklusive beregnet inntektsverdi før skatt av jordbruksfradraget, kroner per årsverk. Framregning inklusive volumframregninger fra regnskapsåret 2010

	Årsverk	2010	2011	2012
1 Melk og storfeslakt. 22 årskyr, landet	1,904	262 000	285 800	321 500
2 Korn. 341 dekar korn, landet	0,425	239 600	228 700	189 400
3 Sau. 140 vinterfôra sauer, landet	1,220	181 800	201 100	227 400
4 Melkeproduksjon geit. 101 årsgeiter, landet	1,712	292 200	305 000	342 200
5 Svin/korn. 44 avlssvin + 354 dekar korn, landet	1,711	307 900	318 000	330 700
6 Egg/planteprod. 7188 høner + 209 dekar korn, landet	1,626	281 400	310 200	406 300
7 Potet/korn. 113 dekar poteter + 423 daa korn, landet	1,477	292 300	270 100	223 400
8 Storfeslakt/ammeku. 28 ammekyr, landet	1,262	204 300	228 700	268 500
9 Frukt og bær. 48 dekar frukt og bær, landet	1,736	273 800	283 200	302 000
10 Fjørfe kjøtt/planteprodukter. 82 221 fjørfe slakt, landet	1,082	405 100	435 600	411 900

Tabell 38. Vederlag til arbeid og egenkapital inklusive beregnet inntektsverdi før skatt av jordbruksfradraget, kroner per årsverk. Framregning inklusive volumframregninger fra regnskapsåret 2010

	Årsverk	2010	2011	2012
11 Økologisk melk og storfeslakt. 23 årskyr, landet	1,963	270 100	291 400	327 800
12 Melk (de 1/3 minste brukene). 12 årskyr, landet	1,575	230 400	253 500	289 900
13 Melk (de 1/3 største brukene). 33 årskyr, landet	2,210	278 000	304 900	342 900
14 Melk (de 25 største brukene). 48 årskyr, landet	2,386	283 200	314 700	357 300
15 Melk og storfeslakt. 24 årskyr, Østlandets flatbygder	2,046	267 200	291 900	325 700
16 Melk og storfeslakt. 19 årskyr, Østl. andre bygder	1,843	273 000	298 800	334 800
17 Melk og storfeslakt. 31 årskyr, Agder/Rogal. Jæren	1,738	300 800	331 700	373 800
18 Melk og storfeslakt. 19 årskyr, Ag./Ro. andre bygder	1,737	239 000	267 000	303 400
19 Melk og storfeslakt. 21 årskyr, Vestlandet	1,803	253 500	280 300	316 700
20 Melk og storfeslakt. 23 årskyr, Trøndelag	2,063	249 800	275 800	310 000
21 Melk og storfeslakt. 20 årskyr, Nord-Norge	1,947	273 100	297 400	330 900
22 Korn. <400 dekar korn (231), Østlandet	0,344	104 500	105 100	68 300
23 Korn. >400 dekar korn (670), Østlandet	0,647	380 100	360 000	297 900
24 Korn/svin. 311 dekar korn + 22 avlssvin, Trøndelag	1,007	320 700	320 100	328 200
25 Sau. 125 vinterfôra sauer, Vestlandet	1,216	140 900	155 000	177 200
26 Sau. 166 vinterfôra sauer, Nord-Norge	1,286	251 300	279 200	310 600
27 Sau (de 25 største). 230 vinterfôra sauer, landet	1,567	251 700	278 200	309 300
28 Samdrift melkeproduksjon. 42 årskyr, landet	2,683	307 200	336 700	374 900

Tabell 39. Endring i vederlag til arbeid og egenkapital inklusive beregnet inntektsverdi før skatt av jordbruksfradraget, kroner per årsverk. Framregning inklusive volumframregninger fra regnskapsåret 2010

	Kroner pr årsverk 2010	Endring 2010-2011	Endring 2011-2012	Endring 2010-2012
1 Melk og storfeslakt. 22 årskyr, landet	262 000	23 800	35 700	59 500
2 Korn. 341 dekar korn, landet	239 600	-10 900	-39 300	-50 200
3 Sau. 140 vinterföra sauer, landet	181 800	19 300	26 300	45 600
4 Melkeproduksjon geit. 101 årsg., landet	292 200	12 800	37 200	50 000
5 Svin/korn.44 avlss.+354 daa korn, landet	307 900	10 100	12 700	22 800
6 Egg/pl.prod.7188 høn.+209 daa k. landet	281 400	28 800	96 100	124 900
7 Potet/korn.113 daa p.+ 423 daa k., landet	292 300	-22 200	-46 700	-68 900
8 Storfeslakt/ammeku. 28 ammekyr, landet	204 300	24 400	39 800	64 200
9 Frukt og bær. 48 dekar frukt/bær, landet	273 800	9 400	18 800	28 200
10 Fjorfekjøtt/pl.prod. 82221 fj.slakt, landet	405 100	30 500	-23 700	6 800

Tabell 40. Endring i vederlag til arbeid og egenkapital inklusive beregnet inntektsverdi før skatt av jordbruksfradraget, kroner per årsverk. Framregning inklusive volumframregninger fra regnskapsåret 2010

	Kroner pr årsverk 2010	Endring 2010-2011	Endring 2011-2012	Endring 2010-2012
11 Økologisk melk og storfeslakt. 23 årskyr	270 100	21 300	36 400	57 700
12 Melk (de 1/3 minste brukene). 12 årskyr	230 400	23 100	36 400	59 500
13 Melk (de 1/3 største brukene). 33 årskyr	278 000	26 900	38 000	64 900
14 Melk (de 25 største brukene). 48 årskyr	283 200	31 500	42 600	74 100
15 Melk og storfeslakt. 24 årskyr, Østl.fl.b.	267 200	24 700	33 800	58 500
16 Melk og storfeslakt. 19 årskyr, Østl.a.b	273 000	25 800	36 000	61 800
17 Melk og storfeslakt. 31 årskyr, Jæren	300 800	30 900	42 100	73 000
18 Melk og storfeslakt. 19 årskyr, A/R.a.b	239 000	28 000	36 400	64 400
19 Melk og storfeslakt. 21 årskyr, Vestl.	253 500	26 800	36 400	63 200
20 Melk og storfeslakt. 23 årskyr, Tr.lag	249 800	26 000	34 200	60 200
21 Melk og storfeslakt. 20 årskyr, Nord-N	273 100	24 300	33 500	57 800
22 Korn. <400 dekar korn (231), Østlandet	104 500	600	-36 800	-36 200
23 Korn. >400 dekar korn (670), Østlandet	380 100	-20 100	-62 100	-82 200
24 Korn/svin. 311 daa k.+22 avlssv., Tr.lag	320 700	-600	8 100	7 500
25 Sau. 125 vinterföra sauer, Vestlandet	140 900	14 100	22 200	36 300
26 Sau. 166 vinterföra sauer, Nord-Norge	251 300	27 900	31 400	59 300
27 Sau (de 25 største). 230 vinterföra sauer	251 700	26 500	31 100	57 600
28 Samdrift melkeproduksjon. 42 årskyr	307 200	29 500	38 200	67 700

Utslaget av jordbruksfradraget er ikke regnet inn i resultatene som er presentert ellers i denne utredningen.

9.2 Økologisk melkeproduksjon

I driftsgranskingsmaterialet for 2010 er det 29 økologiske melkeproduksjonsbruk. For å få en mer ensartet gruppe til å utarbeide referansebruk 11 med økologisk melk og storfeslakt, er noen av disse brukene tatt ut. Det er derfor 26 Debio-godkjente melkeproduksjonsbruk som inngår i årets referansebruksberegninger. Presentasjonen i tabell 41 nedenfor omfatter kun regnskapsåret 2010 (basisåret).

Årets driftsgranskingsbruk med økologisk melkeproduksjon ligger i fylkene Østfold, Akershus, Hedmark, Buskerud, Vestfold, Telemark, Aust-Agder, Vest-Agder, Rogaland, Hordaland, Møre og Romsdal, Sør-Trøndelag, Nord-Trøndelag og Nordland.

Referansebruk 11 har 22,8 årskyr, 31,5 andre storfe og bare et lite innslag av andre husdyr. Jordbruksarealet i alt er på 404 dekar, herav 349 dekar eng/beite og 54 dekar korn/erter/oljefrø. Referansebruket leverer ca. 134 200 liter melk og 3 620 kg storfekjøtt. Oppnådd melkepris (uten tilskudd) er 5,12 kroner per liter, som er 71 øre høyere enn for eksempel på referansebruk 1. For ku- og storfekjøtt er oppnådd pris (uten tilskudd) henholdsvis 1,96 kroner høyere og 33 øre lavere per kg enn på referansebruk 1.

I tabell 41 nedenfor vises det økonomiske resultatet for gruppen av driftsgranskingsbruk med økologisk melkeproduksjon, referansebruk 11, i regnskapsåret 2010 og de tilsvarende resultatene for referansebruk 1. Av tabellen går det fram at de ulike inntekts- og kostnadspostene er noe forskjellig mellom de to gruppene av bruk. Arbeidsforbruket på de økologiske melkeproduksjonsbrukene er i gjennomsnitt 3621 timer mens det er 3513 timer på referansebruk 1 med 21,5 årskyr (og til sammenligning 3774 timer på referansebruk 15 med 24,3 årskyr og 3807 timer på referansebruk 20 med 23,3 årskyr).

Tabell 41. Resultatregning for 26 driftsgranskingsbruk med økologisk melkeproduksjon og referansebruk 1, regnskapsåret 2010. Kroner

	Økologisk melkeproduksjon	Referansebruk 1
Antall årskyr	22,8	21,5
Jordbruksareal i alt, dekar	404	327
Sum inntekter før tilskudd	940 000	925 800
Pristilskudd	32 800	84 100
Produksjonsuavhengige tilskudd	470 600	384 600
+ Tilskudd i alt	503 400	468 700
= Inntekter i alt	1 443 400	1 394 500
Variable kostnader	391 900	448 700
Faste kostnader	525 800	443 200
Avskrivninger	152 300	122 200
- Kostnader i alt	1 070 000	1 014 100
= Driftsoverskudd	373 400	380 400
+ Leid arbeid	146 600	107 200
- Jordbrukets andel av gjeldsrenter	44 900	43 400
- Jordbrukets andel av kår	4 300	4 400
= Vederlag til arb. og egenkapital	470 800	439 800
/ Antall årsverk	1,963	1,904
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	239 900	231 000

9.3 Samdrifter i melkeproduksjon

For regnskapsåret 2010 er det samlet inn 34 skatteregnskap fra samdrifter med minst to aktive deltakere og som ikke hadde annen vesentlig produksjon enn melk og tilhørende kjøttproduksjon på storfe.

Skatteregnskapene for samdriftene er omarbeidet til driftsregnskap etter de samme prinsipper som blir brukt for de regnskapene som inngår i de ordinære driftsgranskingene for jord- og skogbruk. Utvalget av samdrifter er tilfeldig og basert på lister som er trukket fra tilskuddsregisteret til Statens landbruksforvaltning.

Resultatet for samdriftene er presentert i tabellen under. Regnskapet for samdriften er slått sammen med regnskapet til hver av deltakerne i samdriften slik at tallene viser resultatet for hele virksomheten. All jordbruksvirksomhet på de aktuelle eiendommene inngår, slik at både samdriften og deltakernes egen jordbruksvirksomhet er tatt med. Resultatmålene for den enkelte samdrift blir da samlet for samdriften og deltakerne.

I tabellen nedenfor er samdriftene sammenlignet med en gruppe i driftsgranskingene bestående av 46 store melkeproduksjonsbruk som er drevet av enkeltbrukere, det vil si enkeltbruk som har driftsformen produksjon av melk og storfeslakt.² Driftsomfanget på disse har vært 41,7 årskyr, det samme som for samdriftene. Omfanget av husdyrholdet har da vært såpass likt at dette skulle være en god sammenligningsgruppe. Det viser seg at samdriftene har hatt en god del større areal enn de store melkebrukene, 629 dekar mot 567 dekar. De store melkebrukene har tatt litt større avlinger enn samdriftene, 384 FEm per dekar mot 359 FEm per dekar for samdriftene. Vi tror at noe av dette skyldes plasseringen til de store melkebrukene. De fleste av disse ligger på flatbygdene, mens samdriftene er mer spredd over hele landet og har noe dårligere naturgitte forhold.

Samlede eiendeler i jordbruket hos samdriftene var per 31. desember 2010 verdt 6,2 millioner kroner. På det samme tidspunktet var verdien av jordbrukseiendelene på de store melkebrukene 5,8 millioner kroner.

Samdriftene har hatt større melkekvote enn de store melkebrukene. Samdriftene har dessuten utnyttet melkeknoten bedre, med 98 prosent fyllingsgrad. På de store melkebrukene ble 95 prosent av kvoten oppfylt. Samdriftene har produsert noe mer kjøtt enn de store melkebrukene, 273 kg kontra 247 kg per årsku. Samlet inntekt fra husdyrholdet har vært kr 1 902 100 hos samdriftene og kr 1 762 700 hos de store melkebrukene.

Arbeidseffektiviteten ser ut til å ha vært litt større på de store melkebrukene enn på samdriftene. Antall arbeidstimer per årsku har vært 103 på de store melkebrukene mot 119 timer på samdriftene. Dette kan delvis skyldes hvordan en del av samdriftene er organisert, med melkekyr i ett fjøs og ungdyr i et annet. Ofte kan også de enkelte fjøsene og arealet ligge langt fra hverandre, noe som gir flere arbeidstimer for samdriftene.

Utbetalte tilskudd har vært større hos samdriftene enn hos de store melkebrukene, henholdsvis kr 725 200 mot kr 646 300. En stor del av forskjellen skyldes at mange av samdriftene ligger i soner med høyere satser for tilskudd enn det som er tilfelle for de store melkebrukene. Samtidig har samdriftene større areal. Dette har slått ut i høyere utbetalinger av areal- og kulturlandskapstilskudd. Noe av forskjellene i tilskudd skyldes også at samdriftene er jevnt fordelt i regionene, men de store melkebrukene er mer konsentrert i soner uten distriktstilskudd.

² Driftsgranskingene er utvidet til å omfatte en egen gruppe med samdriftsbruk der minst to deltakere deltar aktivt i driften. I tillegg er det også med noen samdrifter med bare én aktiv deltaker i den vanlig driftsgranskingen. Disse er da klassifisert som enkeltbruk og inngår ikke i gruppen samdrifter. De fleste av disse samdriftene (med bare én aktiv deltaker) inngår imidlertid i sammenligningsgruppen store melkebruk. Det er således noen samdriftsbruk med i sammenligningsgruppen. Det er mulig at dette bidrar til å undervurdere forskjellen mellom samdrifter og andre melkebruk.

Sum produksjonsinntekter har vært kr 2 734 200 hos samdriftene. Tilsvarende sum hos de store melkebrukene har vært kr 2 493 400.

De variable kostnadene har vært høyere hos samdriftene. Dette skyldes i stor grad større kjøttproduksjon. Innkjøp av forbruksartikler til husdyrholdet har også kommet opp i større beløp hos samdriftene, mens utgifter til innkjøp av dyr har vært mindre hos samdriftene. De har hatt litt lavere faste kostnader enn de store melkebrukene. Spesielt er kostnadene til leid arbeid mindre. Dette skyldes at brukere i samdrift i mange tilfeller avløser hverandre eller arbeider i turnus slik at behovet for ekstern avløser blir mindre. Både samdriftene og de store melkebrukene har hatt økning i faste kostnader sammenlignet med tilsvarende grupper i 2009. De store melkebrukene har større kostnader til maskinleie, leasing, jordleie og kvoteleie enn samdriftene, kr 243 000 mot kr 185 500. Sum faste kostnader for samdriftene har vært kr 767 900, mot kr 808 000 for de store melkebrukene. Med hensyn til avskrivninger har samdriftene økt noe sammenlignet med tilsvarende gruppe i 2009, fra kr 253 600 i fjor til kr 282 600 i år. De store melkebrukene har hatt en mindre økning, fra kr 224 800 for 2009 i fjor til kr 240 100 for 2010 i år.

Driftsoverskuddet fra jordbruket hos samdriftene har vært kr 776 100, mot kr 575 200 hos de store melkebrukene. Vederlaget til arbeid og egenkapital per årsverk har vært kr 284 400 for samdriftene og kr 247 100 for de store melkebrukene.

Egenkapitalprosenten har vært 48 hos samdriftene og 42 hos de store melkebrukene.

Tabell 42. Samdrifter i melkeproduksjonen sammenlignet med store melkebruk

	Samdrifter 2010	Store melkebruk 2010
Antall bruk	34	46
Jordbruksareal, dekar	629	567
Herav leid areal, dekar	199	279
Eiendeler i jordbruket per 31.12., kroner	6 207 800	5 831 900
Antall årskyr	41,7	41,7
Melk per årsku, kg	7 787	7 433
Kjøtt per årsku, kg	273	247
Omsatt melk, liter	297 597	280 711
Melkekvote, liter	304 887	296 208
Melkepris, kroner per liter	4,44	4,46
Pris på kukjøtt, kroner per kg	35,46	35,24
Pris på annet storfekjøtt, kroner per kg	43,10	42,63
Arbeidsinnsats i alt (jordbruket), timer	4 950	4 313
Timer per årsku	119	103
Produksjonsinntekter, kroner		
Melk	1 320 000	1 251 800
Kukjøtt	177 400	185 200
Annet storfekjøtt	314 100	272 800
Livdyr	39 400	47 600
Inntekter fra husdyrprodukter i alt	1 902 100	1 762 700
Inntekter fra planteprodukter i alt	53 200	48 300
Tilskudd	725 200	646 300
Andre inntekter	60 000	39 700
Bunnfradrag	-6 400	-3 600
Sum produksjonsinntekter	2 734 200	2 493 400
Variable kostnader, kroner		
Såkorn, annet såfrø og planter	15 100	18 100
Handelsgjødsel og kalk	73 000	73 800
Kraftfôr	522 700	492 500
Annet fôr	68 400	75 100
Konserveringsmiddel	16 700	12 800
Kjøp av dyr	62 600	71 800
Andre variable kostnader	149 100	125 900
Sum variable kostnader	907 600	870 100
Faste kostnader, kroner		
Leid arbeid	113 900	143 000
Drivstoff	48 500	52 500
Vedlikehold	192 700	182 900
Maskinleie, leasing, jord- og kvoteleie	185 500	243 000
Andre faste kostnader	227 200	186 600
Sum faste kostnader	767 900	808 000
Avskrivninger i alt, kroner	282 600	240 100
Driftsoverskudd, kroner	776 100	575 200
Familiens arbeidsfortjeneste, kroner	592 200	404 000
Lønnsevne i alt, kroner	706 100	547 000
Lønnsevne, kroner per time	142,64	126,82
Familiens arbeidsfortjeneste per årsverk, kroner	258 100	212 200
Vederlag til arbeid og egenkapital, kroner	763 100	577 600
Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk, kroner	284 400	247 100
Egenkapitalprosent	48	42

9.4 Sammenligning av resultatene i referansebruks-systemet med resultatene fra normaliserte regnskaper

I dette kapitlet er det foretatt en sammenligning av resultatene i referansebruksberegningene inkludert volumframregninger fra regnskapsåret 2010 med resultatene fra totalkalkylens normaliserte regnskaper. Resultatene fra referansebrukene er beregninger utført på bruksnivå på grunnlag av bruk over et visst økonomisk driftsomfang, mens totalkalkylens normaliserte regnskaper er et sektorregnskap med aggregerte tall for hele det norske jordbruket fordelt ut på totalt antall årsverk. På en del områder vil det derfor være ulike beregningsprinsipper som er lagt til grunn i de to systemene. Totalkalkylen vil i større grad fange opp strukturelle endringer i jordbruket og utvalget av referansebruk er ikke representativt for totaljordbruket.

Noen flere årsaker til ulik utvikling i vederlaget til arbeid og egenkapital per årsverk fra 2010 til 2011 og fra 2011 til 2012 mellom de to beregningssystemene er forsøkt forklart nedenfor.

Til sammenligningen har en beregnet et grovt gjennomsnitt av vederlaget til arbeid og egenkapital på referansebrukene i 2010. Dette er gjort ved å ta resultatet fra de første 10 referansebrukene og vekte dem etter antall driftsgranskingsbruk som inngår og antall årsverk. Tabellen under viser at inntektsnivået da er ca. 11 300 kroner per årsverk lavere i referansebruksberegningene. For framregningsårene har en vist hvilket intervall utviklingen av vederlaget per årsverk varierer innenfor på enkeltbruksnivå (volumframregninger fra regnskapsåret 2010 inkludert).

Normaliserte regnskaper og beregnet referansebruksinntekt inkludert volumframregninger fra regnskapsåret 2010 viser følgende utvikling med hensyn til resultat og årlig endring i vederlaget til arbeid og egenkapital i kroner per årsverk.

Tabell 43. Vederlag til arbeid og egenkapital i kroner per årsverk³

	Normaliserte regnskaper		Referansebruksberegningene inkl. volumframregninger	
	Kr/årsv	Endring	Kr/årsv	Intervall for endring
2010	234 600		223 300	
2011	233 200	- 1 400		fra minus 22 200 til pluss 31 500
2012	254 400	+ 21 200		fra minus 71 300 til pluss 87 800

Tabellen viser at inntektsutviklingen er noe forskjellig i de to beregningssystemene og at inntektsutviklingen dessuten varierer betydelig mellom ulike referansebruk.

Sammenlignet med utviklingen av et grovt gjennomsnitt av referansebrukene inkludert volumframregninger fra regnskapsåret 2010, men med samme vektning i framregningsårene, finner vi at referansebrukene har en gjennomsnittlig inntektsøkning per årsverk fra 2010 til 2011 mens det er en liten nedgang i normaliserte regnskaper. Differansen i inntektsutviklingen mellom de to beregningssystemene er omtrent 20 200 kroner større økning i referansebrukssystemet. Fra 2011 til 2012 er det inntektsøkning både i referansebruksberegningene og i normaliserte regnskaper. Differansen i inntektsutviklingen er omtrent 600 kroner mindre økning i referansebrukssystemet. Ser en på nivået ligger altså referansebrukene 11 300 kroner under normaliserte regnskaper i 2010, mens de i 2012 ligger om lag 8 300 kroner over normaliserte regnskaper.

Noen forskjeller som kan bidra til å forklare litt nærmere både ulik utvikling og ulikt nivå er:

³ Jordbruksfradrag ved skatteligningen er ikke regnet inn.

- Kapitalslitet bygger på prinsippet om historisk kost i driftsgranskingene og prisnivåjustering i normaliserte regnskaper. Dette gir lavere kapitalslit i driftsgranskingene (og referansebrukene) enn i normaliserte regnskaper.
- Forskjell i utviklingen i nominell rente og realrente. «Effekt av finansiering» (prisstigningsgevinst på den lånte delen av kapitalen) reduserer realrentekostnaden i normaliserte regnskaper. I årets beregning gir dette fra 2010 til 2011 et negativt bidrag til utviklingen på 7 000 kroner i normaliserte regnskaper. I referansebruksberegningene beregnes kapitalslitet etter historiske investeringskostnader slik at det ikke blir noen prisstigningsgevinst.
- Produktivitetsendring/volumendring er regnet på ulik måte i de to beregningssystemene. I normaliserte regnskaper betyr nedgangen i samlet antall årsverk i jordbruket en økning i vederlaget på om lag 9 000 kroner per årsverk fra 2010 til 2011 og om lag 10 000 kroner per årsverk fra 2011 til 2012. Gjennomsnittlig volumframregning på referansebrukene viser en nedgang på om lag 1 500 kroner fra 2010 til 2011 og om lag 2 000 kroner fra 2011 til 2012. (Volumframregningene på referansebrukene er beskrevet i kapittel 5.) Totalkalkylen fanger umiddelbart opp strukturelle endringer i jordbruket slik som nedgang i arbeidsforbruk, mens måten volumframregningene gjøres på referansebrukene, gjør at skift i utviklingstrender først blir fanget opp etter flere år.
- Alle jordbrukets produksjoner inngår i totalkalkylens normaliserte regnskaper, men en del av disse inngår ikke i referansebrukene. Dette er blant annet pelsdyr, grønnsaker og blomster. Disse produksjonene kan ha et annet nivå og en annen utvikling for vederlag til arbeid og egenkapital enn øvrige produksjoner.
- I referansebrukene føres kostnader og eventuelt inntekter ved jordleie slik de fremgår av driftsregnskapet for enkeltbruk. I normaliserte regnskaper anses all jord å tilhøre sektoren.
- Normaliserte regnskaper har med poster som ikke inngår i referansebrukene. Tidligpensjonsordning er en slik post som bidrar til et høyere nivå i normaliserte regnskaper med til sammen omtrent 1 900 kroner per årsverk i 2010.
- Beregningssystemene har forskjellig prinsipp for føring av tilskudd. I referansebruksberegningene framregnes tilskudd med vedtatte satser, mens i normaliserte regnskaper er det bevilgningene (budsjettet beløp) som regnes inn for budsjettåret 2012.
- Framregning av melkepris avviker fra totalkalkylen. Dette handler om ulik periodisering av etterbetalinger og er nærmere omtalt i avsnitt 6.3. Forskjellen fra 2011 til 2012 er 15 øre per liter melk mindre prisøkning i totalkalkylen som tilsvarer 4 700 kroner per årsverk.
- På referansebrukene slår satsendringer i tilskuddordninger inn på resultatet, mens i totalkalkylen er det bare bevilgningsendringer som slår inn. Ved de siste jordbruksoppgjørene har akkumulerte satsøkninger vært større enn økningen i bevilgningene, på grunn av innsparinger ved gjeldende satser.